POLONIA RESTITUTA
CENA WOLNOŚCI
SCENARIUSZ KOMIKSU: JANUSZ
WEDŁUG WŁODZIMIERZA T.KOWALSKIEGO • RYSUNKI: JERZY WRÓBLEWSKI
The New York Time

«Cena wolności» przedstawia najważniejsze wydarzenia związane z odzyskaniem niepodległości. Autorzy dokonali selekcji opuszczając wiele epizodów jak np. lwowski, cieszyński czy olsztyński i przedstawiając zdarzenia mające ich zdaniem kluczowe znaczenie.

„Utwór niniejszy jest opracowaniem scenariusza Włodzimierza T. Kowalskiego dla filmu «Polonia Restituta», który reżyserował Bogdan Poręba. Wątki filmowe, mimo iż nie wykorzystane bezpośrednio w komiksie, stanowiły istotną inspirację dla Janusza Marskiego — autora scenariusza komiksu i rysownika Jerzego Wróblewskiego."

pobrano z chomikuj.pl/franek998

W roku 1980 wszedł na ekrany film pt. „Polonia Restituta". Dwa lata wcześniej nakładem Krajowej Agencji Wydawniczej ukazała się książka pt. „Rok 1918", materiał w niej zawarty stał się podstawą scenariusza wspomnianego na wstępie filmu, a później kanwą opowieści rysunkowej, którą oddajemy do rąk czytelnika.

W ujęciu najbardziej ogólnym „Cena wolności" przedstawia trudne i skomplikowane okoliczności odzyskania przez Polskę niepodległości po ponad 120-letniej niewoli. W chwili, gdy kończył się wiek XIX, nikt z poważnych polityków w Polsce i Europie nie myślał o odzyskaniu przez Polskę niepodległości po tak tragicznych próbach nieudanych powstań narodowych tego wieku.

Czynnikiem, który udaremniał przez wiele lat myślenie o niepodległości, był sojusz trzech zaborców i ich zgodna współpraca, zwłaszcza Prus i Rosji poprzez cały wiek XIX. Oczywiście, w świecie polityki nie ma układów stworzonych po wsze czasy; narastanie rywalizacji na tle politycznym i ekonomicznym, walka o strefy wpływów nieuchronnie musiały doprowadzić prędzej czy później do powstania między trzema zaborcami linii podziału, rywalizacji, a wreszcie wojny, która dawała niepowtarzalną szansę sprawie polskiej.

Czynnikiem, który sprzyjał przyspieszeniu wydarzeń, był rozwój ruchów narodowych w różnych częściach Europy (w tym na Śląsku) w ostatnich dekadach tego stulecia. Bowiem początek wieku XX stwarzał z ruchów narodowych potężny instrument historiotwórczy.

W warunkach polskich program wspólnoty ludzi pracy realizowała Socjal-Demokratyczna Partia Polski i Litwy (SDKPiL). Partia ta jednak błędnie oceniała perspektywy przyszłej walki.

Decydujące wydarzenia rozegrały się na arenie wielkiej polityki, a ich rozstrzygnięcie przyspieszyła rewolucja rosyjska, która wyprowadziła Rosję z wojny. Tak więc jeden z punktów programu Lenina w kwestii narodowej, zakładający przywrócenie niepodległości Polski, mógł być w tych warunkach spełniony.

Wydarzenia na terenie byłego imperium carów dotyczyły ziem polskich, ale tylko byłego zaboru rosyjskiego, pozostawał jeszcze zabór austriacki i pruski. Te kwestie rozstrzygnąć się miały w wojnie prowadzonej przeciwko Austro-Węgrom i Niemcom, między innymi przez Francję, Anglię, Stany Zjednoczone i Włochy, a jej wynik mógł zadecydować o przyszłości Śląska, Wielkopolski, Pomorza, Galicji.

W chwili rozpoczęcia I wojny światowej, tj. 1 sierpnia 1914 roku żadna ze stron walczących nie wyobrażała sobie w ogóle powstania wolnej Polski, także państwo watykańskie podzielało ten punkt widzenia.

Jakie były tego przyczyny? Francja była w roku 1914 w sojuszu z carem przeciw Niemcom i ich sojusznikom i w tej sytuacji nie mogła ze względów czysto politycznych podejmować sprawy polskiej. Toteż polskie inicjatywy na terenie Paryża aż do upadku caratu były bezowocne.

Anglia tradycyjnie przez cały wiek XIX była przeciwna idei niepodległej Polski. I tu również grały rolę czysto wyrozumowane racje polityczne czy, jak można by powiedzieć, również racje londyńskiej City. Anglia chciała rozbudowywać swe imperium kolonialne bez zakłóceń, to zaś mogła osiągnąć przez stworzenie sytuacji, w której jej potężni rywale trzymali się za gardło w Europie, w tym także Rosja z Niemcami, do czego niezbędna była wspólna granica przebiegająca przez tereny nieistniejącej Polski. Toteż z mocarstw zachodnich Anglia była ostatnim krajem, który zaangażowałby się na rzecz idei niepodległej Polski. Nastąpiło to w sytuacji dla niej niejako przymusowej. Francja, Włochy i Stany Zjednoczone, które w roku 1917 przystąpiły do wojny były zwolennikami niepodległej Polski. Rosja rewolucyjna przyznała niepodległość Polski. Tymczasem rewolucja wybuchła również w Niemczech, na Węgrzech, groziła przelaniem się z Rosji do Polski i połączeniem z rewolucją niemiecką.

Taki rozwój sytuacji, gdyby doszedł do skutku, byłby katastrofą dla światowego imperializmu w ogóle. Toteż w roku 1918, gdy wojna się skończyła, a Europa, zwłaszcza Europa Wschodnia pogrążona była w chaosie, z czysto praktycznych pobudek wyłoniła się potrzeba uznania państw narodowych o silnej władzy, która byłaby w stanie opanować sytuację na obszarach ogromnej próżni politycznej powstałej po rozpadzie Austro-Węgier, imperium tureckiego, imperium rosyjskiego i po klęsce wojennej Niemiec. Takie były realia powstania niepodległej Czechosłowacji, Jugosławii, Polski, Litwy, Łotwy, Estonii, Finlandii i w nowych granicach Austrii.

Czynnikiem, który rozstrzygnął o klęsce pozostałych dwóch zaborców Polski, tj. Niemiec i Austrii, była zwycięska koalicja, zwana wówczas ententą: USA, Anglia, Francja, Włochy, Japonia. Zwycięzcy z roku 1918 uzurpowali sobie prawo do dyktowania międzynarodowego statusu i granic nowo powstałych państw, w tym Polski. Sprawy te były rozwiązywane kolejno na konferencji pokojowej w Paryżu w roku 1919.

Jednakże przekonanie, że niepodległość została Polsce podarowana przez zwycięzców, byłoby przeczeniem faktom historycznym. Konflikt między mocarstwami przewidywany był od dziesięcioleci. Urealniła go na przełomie XIX i XX wieku rywalizacja między Rosją a Austro-Węgrami i Turcją na Bałkanach. Zaostrzył się kryzys w stosunkach między Anglią a Niemcami, które po zjednoczeniu i po konsolidacji wewnętrznej poczęły myśleć o koloniach. Otworzyło to drogę do tworzenia się bloków wojskowych, w których po jednej stronie stanęły Anglia, Francja, Rosja, Włochy, później przystąpiły jeszcze Stany Zjednoczone, po drugiej — Niemcy, Austro-Węgry, Turcja, Bułgaria.

W przewidywaniu przyszłej wojny powstały w Polsce dwie orientacje: jedna, która wiązała przyszłość Polski z klęską Rosji i utworzeniem na terenie zaboru rosyjskiego zalążka polskiego państwa, i druga, która przyszłość Polski opierała na współdziałaniu z Rosją i na klęsce Niemiec i ich sojuszników. Najbardziej spektakularnym efektem tej orientacji był akt dwóch cesarzy z Wied-

nia i Berlina proklamowany 5 listopada 1916 roku, który szedł w tym właśnie kierunku. Głównym rzecznikiem tej orientacji był Józef Piłsudski i jego obóz legionowy, który rozpoczął wojnę przeciwko Rosji u boku wojsk niemieckich i austriackich. Piłsudski myślał o odbudowie niepodległej Polski etapami. W chwili jednak, gdy okazało się, że Niemcom chodzi o „polskie mięso armatnie", a nie o przyszłość państwa, Piłsudski porzucił tę orientację. W konsekwencji Legiony zostały rozwiązane i internowane, sam Piłsudski aresztowany.

Rzecznikiem drugiej orientacji był przywódca Narodowej Demokracji Roman Dmowski. Zrazu myślał o wprowadzeniu autonomii politycznej w zaborze rosyjskim, co — według jego przewidywań — przy klęsce Niemiec i Austro-Węgier musiało doprowadzić do zniesienia obcego panowania nad ziemiami zaboru austriackiego, pruskiego, i w konsekwencji do zjednoczenia trzech części Polski jako państwa niepodległego.

Przedstawiona tu opowieść rysunkowa z konieczności w sposób bardzo skrótowy przedstawia te konflikty i zależności oraz przebieg paryskiej konferencji pokojowej, na której decydowano o granicach państw pokonanych i państw powołanych na nowo do życia. Konferencja powstrzymała się od dyskutowania kompleksu spraw wschodnich związanych z Rosją. W związku ze zmieniającą się sytuacją w tym kraju oczekiwano zwycięstwa nad rewolucją i przybycia do Paryża delegacji białej Rosji, sojusznika Zachodu; nadzieje te zostały ostatecznie pogrzebane w ogniu wojny domowej w Rosji, która zakończyła się zwycięstwem władzy socjalistycznej.

* * *

Podczas konferencji paryskiej zarysowały się nowe płaszczyzny rywalizacji. W chwili, gdy wojna została zakończona zwycięsko, narastały spory i sprzeczności między zwycięzcami, przede wszystkim między Anglią a Francją. Głównym tematem sporów była przyszłość Polski i Niemiec. Francja dążyła do takiego osłabienia Niemiec, by na okres przyszłego pokolenia nie stwarzały groźby dla pokoju Europy i dla bezpieczeństwa Francji. Toteż Francja popierała odbudowę silnej Polski poprzez przyłączenie do niej ziem, które za wszelką cenę chciały utrzymać Niemcy. Anglia w chwili, gdy siła Niemiec została złamana, w związku z czym zagrożenie jej zamorskich posiadłości odpadło, nie widziała potrzeby większego osłabiania Niemiec i zgodnie z tradycyjną zasadą brytyjskiej polityki równowagi sił była przeciwko rysującej się hegemonii Francji w Europie. Anglia stała się więc w Paryżu obrońcą interesów Niemiec tak przeciwko Francji, jak i przeciwko Polsce, która odzyskawszy niepodległość, jak sądzono, ciążyłaby ku Francji.

Stany Zjednoczone zrazu przyjęły politykę surowości wobec Niemiec i popierały odrodzenie Polski (tzw. 13 punkt Wilsona); w toku dalszych sporów przyjęły punkt widzenia brytyjski. Miało to poważne znaczenie dla treści traktatu wersalskiego. Do ratyfikacji tego traktatu przez Kongres USA nigdy jednak nie doszło. Przekreśliło to udział Stanów Zjednoczonych w Lidze Narodów i w tworzeniu systemu bezpieczeństwa w Europie.

Cenę tych przetargów zapłaciła Polska. Ostatecznie granice Polski na zachodzie wyznaczył traktat wersalski podpisany 26 czerwca 1919 roku. Polska musiała podpisać również dyskryminujący ją traktat o ochronie mniejszości narodowych, co dawało rozmaitym siłom możliwość ingerencji w jej sprawy wewnętrzne. Traktat ten został przez Polskę jednostronnie wypowiedziany w 1934 roku, ponieważ wbrew twórcom

traktatu wersalskiego nie został on rozszerzony na inne państwa.

Rozstrzygnięcia traktatu wersalskiego, tj. utworzenie Wolnego Miasta Gdańska, zaostrzyło problem polsko-niemieckiej rywalizacji w tym mieście, podczas gdy pozostawienie Niemcom Prus Wschodnich stworzyło problem komunikacji między Berlinem a Królewcem. Jeżeli dodać do tego specjalne prawa mniejszości niemieckiej w Polsce, zachowującej się wrogo wobec państwa polskiego, szczególnie po dojściu Hitlera do władzy, to nietrudno zauważyć, że powstało tu bardzo poważne ognisko napięcia co — jak wykazał rok 1939 — stało się pretekstem do wywołania wojny przez Hitlera.

Granice południowe Polski wyznaczyły w zasadzie tradycje historyczne i warunki geograficzne: Tatry, Karpaty. Jedynie w sprawie przyszłości Śląska Cieszyńskiego powstał zatarg polsko-czechosłowacki rozstrzygnięty przez wielkie mocarstwa na korzyść Czechosłowacji.

Tak w ostatnim roku wojny, jak i na konferencji pokojowej w Paryżu zaznaczyła się wyraźnie tendencja ograniczenia Polski na wschodzie. Losy tej granicy rozstrzygały się w najbardziej zbędnej wojnie Europy XX wieku, tj. wojnie między Polską a Rosją radziecką. Umocnienie władzy radzieckiej było głównym zadaniem tworzącego się państwa socjalistycznego. Toteż Lenin nie widział większych trudności w ustaleniu granic między nową Polską i nową Rosją i oferował bez wojny Polsce granice dalej idące na wschód niż traktat ryski. Mocarstwa zachodnie wyznaczały tę granicę na tak zwanej linii Curzona. Wojna 1920 roku, która rzuciła cień na przyszłość stosunków polsko-radzieckich, ustaliła ostateczny kształt granic wschodnich.

Mocarstwa zachodnie z oporami uznały tę granicę w marcu 1923 roku. Tymczasem brak definitywnego rozstrzygnięcia na Górnym Śląsku — przyjęcie zasady plebiscytu — przekształciło Górny Śląsk we wrzący kocioł w samym centrum Europy. Mieszkańcy tej dzielnicy Polski nie zamierzali biernie przyglądać się wydarzeniom. Prawa Polski do tych ziem udowodnili w trzech powstaniach śląskich. Jednak dopiero złamanie potęgi Trzeciej Rzeszy w 1945 roku oraz ustawa zwycięzców o likwidacji państwa pruskiego z 1947 roku przywróciły Górny Śląsk do macierzy.

Tak w dużym skrócie rysuje się tło historyczne wydarzeń, o których w komiksie „Cena wolności" opowiadamy czytelnikom.

W.T.K.

CENA WOLNOŚCI

PRACUJĘ DLA NAJWIĘKSZYCH AMERYKAŃSKICH GAZET...
ZROBIMY DLA PANA WSZYSTKO, CO BĘDZIE W NASZEJ MOCY...
SŁYSZAŁEM, ŻE INTERESUJE PANA SZCZE-GÓLNIE KWESTIA POLSKA...
ROZPATRUJĄC RZECZ HISTORYCZNIE, SPRAWA POLSKI MA OLBRZYMIE ZNACZENIE DLA CAŁEJ EUROPY, A POZA TYM...
POZA TYM, MÓJ DZIADEK BYŁ POLAKIEM.
ZA ZDROWIE NASZEGO GOŚCIA I PRZYJACIELA...
CO-64 DO CENTRALI.
Korzystając z pomocy Francuzów i Anglików instaluje się w Paryżu dziennikarz amery-kański, nie wyklu-czam, że to nowy agent.

SOSNOWIEC 12 Km.
ŻYJĄ JESZCZE WALCZAKOWIE W WASZEJ WSI?
TAK. FRANKA U NICH DZIŚ ŻENIĄ...
KAZIMIERZA WALCZAKA WNUK JESTEM, Z AMERYKI...
FRANEK, ZOŚKA, TADEK, CHODŹCIE!
PAWEŁ MI NA IMIĘ, PO AMERYKAŃSKU PAUL WALK. PRZEPRASZAM, ŻE POLSKI TROCHĘ KALECZĘ.
PISUJĘ DO GAZET. PRZYJECHAŁEM DO EUROPY BO ONA TERAZ NAJWAŻNIEJSZA.
CO NAM EUROPA. O POLSKĘ WALCZYĆ TRZEBA.

JAK WRÓCISZ DO GDAŃSKA JANKU, ZARAZ CIĘ WEZMĄ NA WOJNĘ...
SERBIA WALCZY Z AUSTRIĄ JAK SERBIA, TO I ROSJA, A JAK AUSTRIAK, TO I NIEMIEC...
KIEDY ONE ZA ŁBY SIĘ WEZMĄ, NAD WISŁĄ I WARTĄ ZOSTANĄ SAME CMENTARZE...
TA WOJNA, TO DLA POLSKI SZANSA...
ŻEBY TYLKO WIEDZIEĆ Z KIM I KIEDY RUSZYĆ...
TADEK?
DO ŁODZI NIE WRÓCĘ. PÓJDĘ DO KRAKOWA, TAM POWSTAJE POLSKIE WOJSKO...
ŻEGNAJ BRACIE...

KOZACKI PATROL!
NA DRUGIM BRZEGU POJAWILI SIĘ ŻOŁNIERZE AUSTRIACCY...
Z OBU STRON RZEKI ZACZĘTO STRZELAĆ DO TADKA.

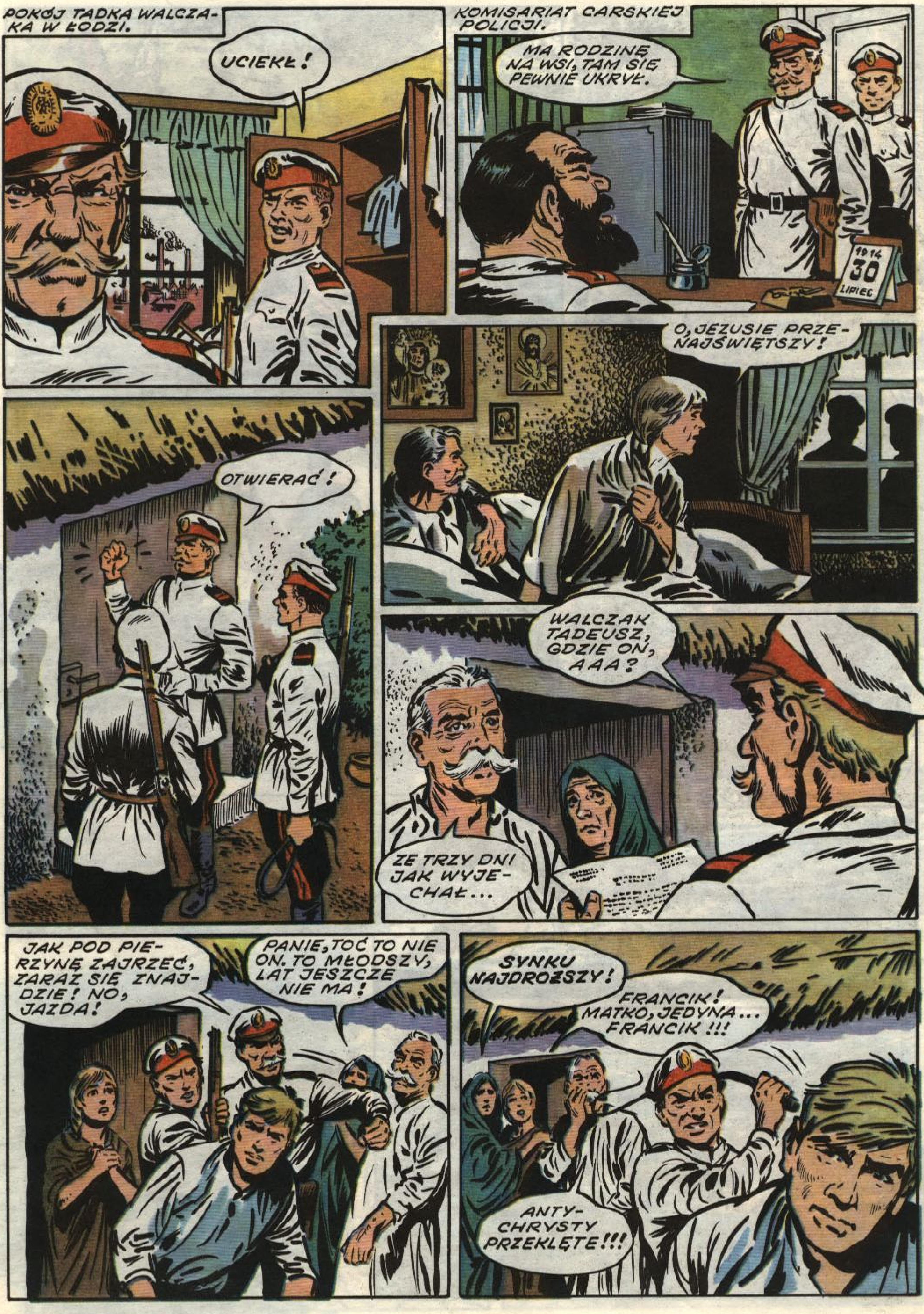
POKÓJ TADKA WALCZAKA W ŁODZI.
UCIEKŁ!
KOMISARIAT CARSKIEJ POLICJI.
MA RODZINĘ NA WSI, TAM SIĘ PEWNIE UKRYŁ.
1914 30 LIPIEC
O, JEZUSIE PRZENAJŚWIĘTSZY!
OTWIERAĆ!
WALCZAK TADEUSZ, GDZIE ON, AAA?
ZE TRZY DNI JAK WYJECHAŁ...
JAK POD PIERZYNĘ ZAJRZEĆ, ZARAZ SIĘ ZNAJDZIE! NO, JAZDA!
PANIE, TOĆ TO NIE ON. TO MŁODSZY, LAT JESZCZE NIE MA!
SYNKU NAJDROŻSZY!
FRANCIK! MATKO, JEDYNA... FRANCIK!!!
ANTYCHRYSTY PRZEKLĘTE!!!

BŁONIA PODKRAKOWSKIE. WIZYTUJE JÓZEF PIŁSUDSKI.
DZIŚ, JUTRO, AUSTRIA WYPOWIE WOJNĘ ROSJI.
NIECH ŻYJE PIERWSZA KADROWA!
ŻOŁNIERZE, PIERWSI PRZEKROCZYCIE GRANICĘ ZABORU ROSYJSKIEGO. IDZIECIE WALCZYĆ O OSWOBODZENIE OJCZYZNY...
PRZED WAMI ZIEMIA NASZYCH OJCÓW OD PONAD STU LAT W NIEWOLI. NAPRZÓD!
HEJ, STRZELCY, WRAZ! NAD NAMI ORZEŁ BIAŁY...
WITAJCIE W KIELCACH!

W PARYŻU.
1914 10 SIERPIEŃ
STRZELCY POLSCY WESZLI NA TEREN KRÓLESTWA. POWSTANIE NIE WYBUCHŁO, MIESZKAŃCY ZACHOWUJĄ SIĘ BIERNIE...
LE FIGARO
The New York Times
PUNKT WERBUNKOWY STRZELCÓW W KRAKOWIE.
NAZWISKO, ZAWÓD?
STEFAN ŻEROMSKI, PISARZ...
ZALEŻY MI, BY PAN PODCZAS PRZYSIĘGI PRZEMÓWIŁ DO ŻOŁNIERZY.
TO JEST PONIŻAJĄCA PRZYSIĘGA. BO JEDNOSTRONNIE PODPORZĄDKOWUJE POLSKIE INTERESY NARODOWE INTERESOM WIEDNIA!
PANIE KOMENDANCIE, JEST PAN PROSZONY DO AUSTRIACKIEJ KOMENDANTURY.
W KRAKOWIE POWSTAJE WSPÓLNA REPREZENTACJA POLITYCZNA GALICJI: NACZELNY KOMITET NARODOWY, KTÓRY UTWORZY LEGIONY POLSKIE W RAMACH ARMII AUSTRIACKIEJ.
TYLKO OD PANA ZALEŻY, CZY „STRZELCY" STANĄ SIĘ KADRĄ LEGIONÓW.
CZY MAM TO ROZUMIEĆ JAKO ULTIMATUM?
TO ZALEŻY OD TEGO, CO PAN POWIE PRZYWÓDCOM GALICYJSKIM, KTÓRZY POWRÓCILI WŁAŚNIE Z WIEDNIA.

TYMCZASEM W PARYŻU...
HOTEL CRILLON
HOTEL CRILLON
HOTEL CRILLON
W PARYSKIM KLUBIE DZIENNIKARZY...
JESTEM ŚLEDZONY, MAJORZE!
OSOBA Z OTOCZENIA PREZYDENTA OBIECAŁA MI RELACJĘ ZE SPOTKAŃ Z PADEREWSKIM I BALFOUREM...
?
INTERESUJE SIĘ PANEM BERLIN...
KLUB DZIENNIKA
POLICJA, PAN POZWOLI Z NAMI...

NOWY JORK.
PANIE PADEREWSKI, PREZYDENT WILSON ZAPRASZA PANA DO SWOJEJ LOŻY.
MR. PADEREWSKI, PANIE PREZYDENCIE.
AMERYKANIE WIELCE CENIĄ SOBIE PANA MUZYKĘ, MISTRZU.
BIAŁY DOM.
...SYTUACJA POLSKI JEST BARDZO TRUDNA.
CZY NIE JEST STRASZNE, ŻE SETKI TYSIĘCY POLAKÓW WALCZĄ ZE SOBĄ W ROSYJSKICH I NIEMIECKICH MUNDURACH...
PRZED WYBORAMI NIE MOGĘ ANGAŻOWAĆ SIĘ W PROBLEMY. JEŻELI JEDNAK ZOSTANĘ PONOWNIE WYBRANY...
POLACY AMERYKAŃSCY WIĄŻĄ Z PANEM WIELKIE NADZIEJE.
A JAK BĘDĄ GŁOSOWAĆ?
MINISTER BALFOUR WĄTPI CZY ODBUDOWA POLSKI BYŁABY DLA EUROPY POŻYTECZNA.
BALFOUR SĄDZI TEŻ, ŻE BRAK SPRECYZOWANEJ POLITYKI W SPRAWIE POLSKI UŁATWIA POCZYNANIA BERLINA I WIEDNIA.
AKTYWNOŚĆ NASZYCH EUROPEJSKICH PRZYJACIÓŁ W TEJ SPRAWIE ZABLOKOWANA JEST PRZEZ SOJUSZ Z ROSJĄ. TU JEST PIES POGRZEBANY, HOUSE...

W STOLICACH EUROPY PROWADZIŁ DZIAŁALNOŚĆ INNY POLSKI POLITYK ROMAN DMOWSKI, PREZES KOŁA POLSKIEGO W ROSYJSKIEJ DUMIE PAŃSTWOWEJ. NALEŻAŁ ON DO ZWOLENNIKÓW ORIENTACJI PROROSYJSKIEJ.
W PIOTROGRODZIE.
RĘCE PRZY SOBIE!
W ILUŻ RODZAJACH MUNDURÓW WALCZĄ POLACY W TEJ WOJNIE?
MINISTER SAZONOW OCZEKUJE PANA.
PANIE DMOWSKI, STANOWISKO JEST NIEZMIENNE. ZJEDNOCZENIE TRZECH ZABORÓW, ALE POD BERŁEM JEGO CESARSKIEJ MOŚCI.
PAN ZAPOMINA, ŻE NIEMCY MOGĄ ZMOBILIZOWAĆ MILION ŻOŁNIERZY, POLSKICH PODDANYCH JEGO CESARSKIEJ MOŚCI!
JEŚLI NIEMCY ZWYCIĘŻĄ, BĘDZIE TO KLĘSKA POLAKÓW...
ARMIA ROSYJSKA PRZELEWA KREW NIE PO TO, BY KORZYSTAĆ Z TEGO MIELI POLACY!
O, NIE! ARMIA ROSYJSKA PRZELEWA KREW NIE PO TO, BY KORZYSTAĆ Z TEGO MIELI NIEMCY, A PRZY OBECNEJ POLITYCE ROSJI WSZYSTKO ZMIERZA KU TEMU...

WATYKAN. ROMAN DMOWSKI W TOWARZYSTWIE KARDYNAŁA GASPARRIEGO UDAŁ SIĘ NA AUDIENCJĘ U PAPIEŻA BENEDYKTA XI.
MAMY SZCZEGÓLNE WZGLĘDY DLA PANA OJCZYZNY, ALE DLACZEGO PAN IDZIE Z ROSJĄ?
BO MI TRZEBA, BY NIEMCY BYŁY POBITE. BEZ TEGO NIE BĘDZIE ZJEDNOCZONEJ, NIEPODLEGŁEJ POLSKI...
POLSKA NIEPODLEGŁA, TO MARZENIA ROMANTYKÓW, PANIE DMOWSKI...
CÓŻ WIĘC, WASZA ŚWIĄTOBLIWOŚĆ MI DORADZA?
WASZA PRZYSZŁOŚĆ JEST Z AUSTRIĄ. NIEMCY TEŻ ROBIĄ WIELE DOBREGO DLA BIEDNYCH POLAKÓW...
TRUDNO MI ZAPOMNIEĆ, ŻE ARMIA AUSTRIACKA GRABIŁA POLSKIE KOŚCIOŁY, JAK ŻADNA INNA...
GDY POLITYCY, DOSTOJNICY PAŃSTW I KOŚCIOŁA ODMAWIALI POLSCE PRAWA DO NIEPODLEGŁOŚCI, NA WIELU POLACH BITEW PRZELEWAŁ KREW POLSKI ŻOŁNIERZ.

HURRA!
TA-TA-TA
NATARCIE LEGIONISTÓW SIĘ ZAŁAMAŁO.
WODY, WODY... PIĆ!
NIE MA, BRACIE, ANI KROPLI. JAK SIĘ ŚCIEMNI DOWIOZĄ ...
PIĆ! WODY!
BOŻE! CO ZA UPAŁ!
FRANCIK, ZWARIOWAŁEŚ ?!? DOKĄD ???

DAJ SPOKÓJ. PO WODĘ IDZIE. I MY BYŚMY MOGLI...
Ognia!

HANS, UWAŻAJ! ZARAZ BĘDĄ ATAKOWAĆ POLACY.
OGNIA!
MY, PIERWSZA BRYGADA...
BRAWO, POLACY!
HURRA!
BIJ PSUBRATÓW!
MASZ, DRANIU!
TADEK?!

WARSZAWA. BIEDA I GŁÓD ZAJRZAŁY W TYM TRUDNYM WOJENNYM OKRESIE W OCZY MIESZKAŃCOM WARSZAWY. MIJAŁ ROK 1916...
PIEKARNI
LUDZIE, PATRZCIE!
W LISTOPADOWY DZIEŃ 1916 ROKU NA ZAMKU WARSZAWSKIM PRZEMAWIAŁ GUBERNATOR NIEMIECKI, GENERAŁ BESELER.
JEGO CESARSKA MOŚĆ CESARZ NIEMIECKI ORAZ JEGO CESARSKA I KRÓLEWSKA MOŚĆ CESARZ AUSTRII POSTANOWILI Z ZIEM POLSKICH ROSYJSKIEMU PANOWANIU WYDARTYCH UTWORZYĆ PAŃSTWO SAMODZIELNE Z DZIEDZICZNĄ MONARCHIĄ I KONSTYTUCYJNYM USTROJEM.
KURIER WARSZA
ZA PRZEWODEM BESELERA ZDUSI NAS CHOLERA!
PARYŻ.
CAFÉ
JAK PAN OCENIA AUSTRIACKO-NIEMIECKIE POSUNIĘCIE W SPRAWIE POLSKIEJ?
ROSJA MA NAGRODĘ ZA SWOJĄ POLITYKĘ!
W MANIFEŚCIE DWÓCH CESARZY NIE MA SŁOWA „NIEPODLEGŁA", TYLKO „SAMODZIELNA" „NIEZAWISŁA", PANIE DMOWSKI...

CZY MÓGŁBY MI PAN POLECIĆ SEKRETARKĘ, MAJORZE? OCZYWIŚCIE KOGOŚ PEWNEGO...
SEKRETARKĘ? ZE ZNAJOMOŚCIĄ ANGIELSKIEGO? ZAŁATWI SIĘ.
CHCIAŁBYM POJECHAĆ NA FRONT. MOŻE PAN TO ZORGANIZOWAĆ?
DLA PANA WSZYSTKO. MAMY NOWE INFORMACJE O DZIAŁALNOŚCI PIŁSUDSKIEGO...
W BERLIŃSKIEJ CENTRALI NIEMIECKIEGO WYWIADU WOJSKOWEGO.
CO-64 ZOSTAŁ ARESZTOWANY. JEGO ZADANIA PRZEJĄŁ WA-11.
DLACZEGO FRANCUZI GO TAK SZYBKO ZDJĘLI, ZAMIAST SPRÓBOWAĆ PÓJŚĆ PO TROPIE?...
CHCIELI SZYBKO WYKAZAĆ SIĘ PRZED AMERYKANAMI...
NIECH PAN PRZEKAŻE SPRAWĘ KOMUŚ PEWNEMU. WSZYSTKO, CO DOTYCZY AMERYKI, MA DLA NAS CORAZ WIĘKSZE ZNACZENIE...

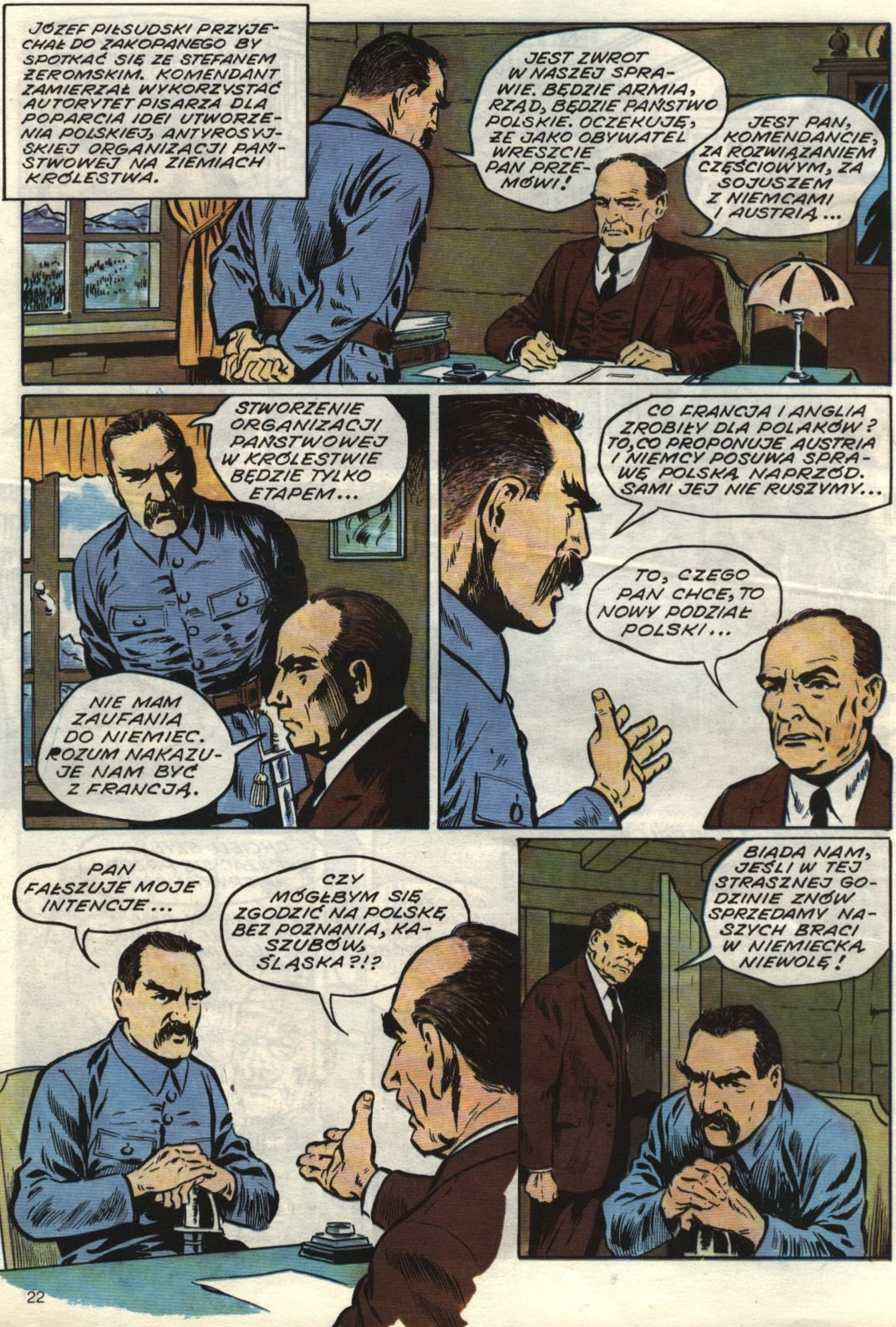

JÓZEF PIŁSUDSKI PRZYJECHAŁ DO ZAKOPANEGO BY SPOTKAĆ SIĘ ZE STEFANEM ŻEROMSKIM. KOMENDANT ZAMIERZAŁ WYKORZYSTAĆ AUTORYTET PISARZA DLA POPARCIA IDEI UTWORZENIA POLSKIEJ, ANTYROSYJSKIEJ ORGANIZACJI PAŃSTWOWEJ NA ZIEMIACH KRÓLESTWA.
JEST ZWROT W NASZEJ SPRAWIE. BĘDZIE ARMIA, RZĄD, BĘDZIE PAŃSTWO POLSKIE. OCZEKUJĘ, ŻE JAKO OBYWATEL WRESZCIE PAN PRZEMÓWI!
JEST PAN, KOMENDANCIE, ZA ROZWIĄZANIEM CZĘŚCIOWYM, ZA SOJUSZEM Z NIEMCAMI I AUSTRIĄ...
STWORZENIE ORGANIZACJI PAŃSTWOWEJ W KRÓLESTWIE BĘDZIE TYLKO ETAPEM...
NIE MAM ZAUFANIA DO NIEMIEC. ROZUM NAKAZUJE NAM BYĆ Z FRANCJĄ.
CO FRANCJA I ANGLIA ZROBIŁY DLA POLAKÓW? TO, CO PROPONUJE AUSTRIA I NIEMCY POSUWA SPRAWĘ POLSKĄ NAPRZÓD. SAMI JEJ NIE RUSZYMY...
TO, CZEGO PAN CHCE, TO NOWY PODZIAŁ POLSKI...
PAN FAŁSZUJE MOJE INTENCJE...
CZY MÓGŁBYM SIĘ ZGODZIĆ NA POLSKĘ BEZ POZNANIA, KASZUBÓW, ŚLĄSKA?!?
BIADA NAM, JEŚLI W TEJ STRASZNEJ GODZINIE ZNÓW SPRZEDAMY NASZYCH BRACI W NIEMIECKĄ NIEWOLĘ!

W 1915 ROKU NA FRONCIE W SZAMPANII ZALEGŁ W OKOPIE PIERWSZY POLSKI ODDZIAŁ WOJSKOWY TZW. LEGION BAJOŃSKI UTWORZONY W 1914 ROKU WE FRANCJI.
ALARM GAZOWY ODWOŁANY!
KOLEDZY! PRZED NAMI W KOMPANIACH NIEMIECKICH SĄ WIELKOPOLANIE I ZAGŁĘBIACY! SPRÓBUJMY PRZECIĄGNĄĆ ICH NA NASZĄ STRONĘ!
NAJPIERW SIĘ UPEWNIMY CZY TO NA PEWNO POLACY!
WITAMY W OKOPACH!
OFENSYWA POWSTRZYMANA. WYRÓŻNIŁA SIĘ NA TYM ODCINKU POLSKA KOMPANIA. KPT. PLISSARD ZAPROWADZI PANÓW DO NICH.
...CO NAM OBCA PRZEMOC WZIĘŁA SZABLĄ ODBIERZEMY...
JEST CICHO. JEŚLI TO NAPRAWDĘ POLACY, USŁYSZĄ I ODPOWIEDZĄ...
BOŻE, COŚ POLSKĘ PRZEZ TAK DŁUGIE WIEKI...
TO RODACY!
POLACY!
NASI!

HEJ! CO WY ZA JEDNI? WYWIEŚCIE SWÓJ SZTANDAR!
JESTEŚMY POLSKIM PUŁKIEM U FRANCUZÓW. BIJEMY SIĘ O POLSKĘ. PRZEJDŹCIE DO NAS, BĘDZIE NAS WIĘCEJ!
MGŁA. NIC NIE WIDAĆ...
JANEK, NIEMCY CIĘ ZASTRZELĄ!
UKRYĆ SZTANDAR!

POLSKI... PRAWDZIWY... Z ORŁEM...
A CÓŻ NASZYLI CI NA PLECACH, BRACIE?
TO ŻEBY... ŁATWIEJ PIL... NOWAĆ...

MIJAŁY LATA, A ROZPOCZĘTA W 1914 ROKU WOJNA SIĘ NIE KOŃCZYŁA. ROK 1916 PRZYNIÓSŁ STOPNIOWĄ ZMIANĘ UKŁADU SIŁ NA KORZYŚĆ ENTENTY. W WIELU KRAJACH NABRZMIEWAŁY KONFLIKTY SPOŁECZNE. ANGLIA I FRANCJA, ZWIĄZANE SOJUSZEM Z ROSJĄ, ODMAWIAŁY NARODOWI POLSKIEMU PRAWA DO PRAWDZIWEJ NIEPODLEGŁOŚCI...
WYGLĄDA NA TO, ŻE LADA DZIEŃ WEŹMIEMY UDZIAŁ W TEJ WOJNIE.
PRAWDOPODOBNIE TO JEDYNY SPOSÓB ŻEBY JĄ ZAKOŃCZYĆ, PANIE AMBASADORZE...
1917
9
MARZEC
NALEŻY SIĘ SPODZIEWAĆ, ŻE ROSJA ZGODZI SIĘ BY ALZACJA I LOTARYNGIA WRÓCIŁY DO FRANCJI...
...A POZOSTAŁE ZIEMIE NA LEWYM BRZEGU RENU BYŁY ODŁĄCZONE OD NIEMIEC.
W ZAMIAN ZA TO FRANCJA PRZYCHYLI SIĘ DO UREGULOWANIA SPRAWY KONSTANTYNOPOLA I CIEŚNIN TURECKICH W MYŚL ASPIRACJI ROSJI...
...A TAKŻE PRZYZNA JEJ SWOBODĘ WYZNACZENIA SWOICH GRANIC ZACHODNICH I OKREŚLENIA PRZYSZŁOŚCI POLSKI...
SZYFRÓWKA Z WASZYNGTONU, EKSCELENCJO.
ROSJA SIĘ CHWIEJE. ADMINISTRACJA JEST W ROZKŁADZIE.
ANGLICY POPIERAJĄ PLANY CARATU I FRANCJI. UWAŻAJĄ, ŻE TO WZMOCNI RZĄD W PIOTROGRADZIE.

JESTEM MONIQUE BLANCHARD, MAJOR PÉRI SKIEROWAŁ MNIE DO PANA...
PROSZĘ WEJŚĆ.
SKOŃCZYŁAM COLLEGE W STANACH.
PRZYJMUJĘ PANIĄ, MONIQUE. JEST MNÓSTWO ROBOTY...
MIŁO MI, ŻE MOGĘ Z PANEM PRACOWAĆ.
REWOLUCJA W ROSJI!!!
KONIEC DYNASTII ROMANOWYCH!!!
DO JUTRA!
NIE ZNAM SZCZEGÓŁÓW... TO POCZĄTEK NOWEJ EPOKI! BĘDĘ STARAŁ SIĘ TAM DOSTAĆ...

12 MARCA 1917 ROKU WŁADZĘ W ROSJI PRZEJĄŁ RZĄD TYMCZASOWY, ALE WŁADZĘ RZECZYWISTĄ PEŁNIĄ RADY DELEGATÓW.
PIOTROGROD.
NIECH ŻYJE REWOLUCJA!
NIECH ŻYJĄ RADY!
VII WSZECHROSYJSKA KONFERENCJA SDPRR
Lenin: "Trzeba przejść od pierwszego etapu rewolucji, która obaliła carat, do drugiego, który winien oddać władzę w ręce proletariatu i najbiedniejszego chłopstwa. Cała władza w ręce Rad!"
NEW YORK TIMES
BOLSZEWICY O PRAWIE NARODÓW DO SAMOSTANOWIENIA
(RWALK TELEGRAFUJE Z ROSJI)
PROGRAM BOLSZEWIKÓW PRZEWIDUJE UZNANIE PRAWA WSZYSTKICH NARODÓW DO SAMOSTANOWIENIA I ODERWANIA, AŻ DO UTWORZENIA SAMODZIELNEGO PAŃSTWA. DOTYCZY TO PRZEDE WSZYSTKIM FINLANDII I POLSKI.

GUBERNATORZY NIEMIECKI I AUSTRIACKI POWOŁALI 6 GRUDNIA 1916 ROKU NA ZIEMIACH POLSKICH TYMCZASOWĄ RADĘ STANU. NADZIEJE Z JEJ DZIAŁALNOŚCIĄ WIĄZAŁY MILIONY POLAKÓW.
PRZEZ TRZY MIESIĄCE NIE ZROBILIŚMY NIC. TOTEŻ MANDATY TRZEBA ZŁOŻYĆ, CZYNNOŚCI RADY ZAWIESIĆ ...
SĄDZĘ MIMO WSZYSTKO, ŻE NALEŻY SPRÓBOWAĆ JESZCZE RAZ.
PANIE NIEMOJOWSKI, JUŻ DWUKROTNIE PRZEDSTAWIALIŚMY ULTIMATUM... I ŻADNEJ REAKCJI.
BRYGADIER PIŁSUDSKI MA GŁOS.
STAWIAM WNIOSEK: NATYCHMIASTOWE PODANIE SIĘ RADY STANU DO DYMISJI.
KTO JEST ZA WNIOSKIEM BRYGADIERA PIŁSUDSKIEGO?
JA, TAK CZY SIAK WYCOFUJĘ SIĘ, PANOWIE!
W MIESZKANIU JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO.
PRZYSTĄPIENIE DO WOJNY AMERYKI I UPADEK CARATU ZMIENIŁY UKŁAD SIŁ. JEDEN ZABORCA ZSZEDŁ ZE SCENY, TRZEBA SIĘ ZWRÓCIĆ PRZECIW POZOSTAŁYM...
BESELER ŻĄDA OD WOJSKA PRZYSIĘGI NA WIERNOŚĆ CESARZOWI.
DALSZY ZWIĄZEK Z NIEMCAMI JEST BEZ SZANS. TAKŻE DLA NIEMIEC KARTA POLSKA STRACIŁA NA ZNACZENIU.

U KOMENDANTA ZAMELDOWALI SIĘ OFICEROWIE Z I BRYGADY.
NIE MOGĘ DAĆ PRZYZWOLENIA NA BUNT. ZAMIAST GINĄĆ ZA OJCZYZNĘ, PÓJDZIECIE DLA NIEJ DO WIĘZIENIA...
TO ZAPEWNE KONIEC LEGIONÓW. A CO ZE MNĄ, NIE DBAM O TO!
MÓGŁBYŚ PRZEDOSTAĆ SIĘ DO ROSJI...
NAZAJUTRZ W I PUŁKU LEGIONÓW.
JAKO KARNI OBROŃCY OJCZYZNY MACIE ZŁOŻYĆ UROCZYSTE ŚLUBOWANIE. TYMCZASOWA RADA STANU OCZEKUJE, ŻE NIE ZAWIEDZIECIE...
NIECH ŻYJE POLSKI GDAŃSK!
NIECH ŻYJE WOLNY POZNAŃ!
OSOBY, KTÓRE NIE ZŁOŻĄ PRZYSIĘGI, ZOSTANĄ INTERNOWANE.
KTO NIE CHCE ZŁOŻYĆ PRZYSIĘGI, WYSTĄP!
HAŃBA ZDRAJCOM!
NIECH ŻYJE POLSKA!
NIECH ŻYJĄ NASI OFICEROWIE!

PRZYSZLI NIEMCY. CZEKAJĄ W PRZEDPOKOJU...
W WIĘZIENIU W HAVELBERGU.
TAK WIERZYLIŚCIE NIEMCOM ?
NIE BYŁO INNEJ DROGI DO ARMII POLSKIEJ. WY, SOCJALDEMOKRACI, PANIE MARCHLEWSKI, NIE CHCECIE NIEPODLEGŁEJ POLSKI...
TAK MÓWIĄ CI, CO FAŁSZUJĄ PRAWDĘ O NAS. MY CHCEMY NIEPODLEGŁOŚCI DLA ROBOTNICZEJ I CHŁOPSKIEJ EUROPY.
MY, POLACY, ZAWSZE BYLIŚMY SAMI...
TAK, ALE DZIŚ MAMY SOJUSZNIKÓW W ROBOTNIKACH ROSJI, AUSTRII, NIEMIEC...
ROSJA JUŻ NIE MOŻE DECYDOWAĆ O ZIEMIACH POLSKICH.
NIE ROZUMIESZ, CO SIĘ NAPRAWDĘ STAŁO W ROSJI, TADEUSZU...

PARYŻ. GABINET PREZESA KOMITETU NARODOWEGO POLSKIEGO, ROMANA DMOWSKIEGO.
AMERYKA Z DNIEM 10 LISTOPADA 1917 ROKU UZNAŁA KOMITET NARODOWY POLSKI. PODPISANO: PADEREWSKI.
TWORZYMY ARMIĘ WE FRANCJI, MOŻEMY ROZPOCZĄĆ NABÓR W AMERYCE – O TRZY LATA ZA PÓŹNO...
MOGŁO BYĆ TERAZ 200 TYSIĘCY ŻOŁNIERZY, A NIE 20...
NIE WIEM, MONIQUE, CO BYM BEZ CIEBIE ZROBIŁ.
CHCIAŁABYM BYĆ PANU NAPRAWDĘ NIEZBĘDNA...
NIE DOSTRZEGASZ WE MNIE KOBIETY, PAUL...
JESTEM ŻONATY, MONIQUE...

TEREN ĆWICZEŃ WOJSKOWYCH POD MOSKWĄ. WIOSNĄ 1918 ROKU UTWORZONO CZERWONY PUŁK WARSZAWY, POLSKĄ FORMACJĘ WOJSKOWĄ, JEDNĄ Z PIERWSZYCH JEDNOSTEK ARMII CZERWONEJ.
NIECH ŻYJE ARMIA CZERWONA!
ZA WŁADZĘ RAD!
POLACY, JAK ZAWSZE Z FANTAZJĄ!
SKORO WZIĘLI WAS DO WOJSKA ZARAZ PO WESELU, TO CZAS NAJWYŻSZY WRACAĆ DO ŻONY...
NIE, TOWARZYSZU LENIN. DO POLSKI WRÓCĘ JAK POBIJEMY BIAŁYCH.
IMPERIALIŚCI CHCĄ UTRWALIĆ PODZIAŁ POLSKI. MY UNIEWAŻNIAMY DECYZJE POPRZEDNICH RZĄDÓW ROSJI. PRZEKREŚLA TO ROZBIORY WASZEJ OJCZYZNY.
NIECH ŻYJE WŁADZA RAD!
NIECH ŻYJE SOCJALISTYCZNA POLSKA!

JESIENIĄ 1917 ROKU W KRÓLESTWIE POLSKIM ZOSTAŁA UTWORZONA RADA REGENCYJNA. ZARÓWNO RADA JAK I MIANOWANY PRZEZ NIĄ RZĄD ZE ŚWIEŻYŃSKIM NA CZELE, POZOSTAWAŁY W ZNACZNYM UZALEŻNIENIU OD WŁADZ OKUPACYJNYCH.
MIJA JUŻ DWA TYGODNIE, GDY RADA ZWRÓCIŁA SIĘ O UWOLNIENIE JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO Z MAGDEBURGA.
... CHCEMY POWIERZYĆ MU TEKĘ MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH.
MASY ROBOTNICZE WYCHODZĄ NA ULICE, HASŁA BOLSZEWICKIE ODBIERAJĄ ROZUM, NAWET CO ŚWIATLEJSZYM JEDNOSTKOM...
TYLKO POWRÓT PIŁSUDSKIEGO MOŻE ZAPOBIEC NAJGORSZEMU...
PAN PIŁSUDSKI BYŁ, OWSZEM DZIELNYM REWOLUCJONISTĄ,
ALE SOCJALISTĄ, TO ON RACZEJ NIE JEST...
JAKO PREMIER WYSYŁAM DEPESZĘ DO KANCLERZA NIEMIEC...
POWOŁANIE NA MINISTRA OBRONY NARODOWEJ BRYGADIERA PIŁSUDSKIEGO SŁUŻY ZA NAJLEPSZĄ GWARANCJĘ SPOKOJU W KRAJU.
PAN PIŁSUDSKI MOŻE STAĆ SIĘ CZŁOWIEKIEM OPATRZNOŚCIOWYM...

WIĘZIENIE W MAGDEBURGU.
HRABIA KESSLER W PILNEJ SPRAWIE Z BERLINA...
TRZYMACIE MNIE W WIĘZIENIU, WIĘC NIE MOŻECIE MI STAWIAĆ ŻADNYCH WARUNKÓW WSTĘPNYCH...
MÓJ RZĄD CHCE MIEĆ PEWNOŚĆ, ŻE NIE BĘDZIE WOJNY O GRANICE MIĘDZY POLSKĄ A NIEMCAMI.
JESTEM PRZEKONANY, ŻE OBECNE POKOLENIE POLAKÓW NIE BĘDZIE PROWADZIĆ Z NIEMCAMI WOJNY O GRANICE.
...ZBYT WIELE BĘDZIEMY MIELI DO ZDZIAŁANIA NA WSCHODZIE...
NIEMCY NIGDY NIE USTĄPIĄ Z GDAŃSKA I ŚLĄSKA, A JEŚLI CHODZI O POZNAŃSKIE, TO ZAPEWNE NIE UDA SIĘ UNIKNĄĆ OFIAR NA RZECZ POLSKI.
JAKĄ MAMY GWARANCJĘ, ŻE PORZUCI PAN WROGIE STANOWISKO WOBEC NIEMIEC?
NIE MAMY O CZYM GADAĆ, PANIE HRABIO...

ALARM!!!
WOJNA JEST BARDZO KOSZTOWNA. PREZYDENT WIEDZIAŁ, KIEDY DO NIEJ PRZYSTĄPIĆ...
TAK, TERAZ TO JUŻ NIE PO-TRWA DŁUGO.

TYMCZASEM W WARSZAWIE.
PRECZ Z RADĄ REGENCYJNĄ!
PRECZ ZE ZDRAJCAMI!
CUKIERNIA
FRYZJER
NAJWYŻSZA PORA POWOŁAĆ RZĄD. INACZEJ GROZI ZAMACH ZE STRONY PRAWICY LUB ZAMĘT NIESIONY PRZEZ KOMUNISTÓW!
...MUSI TO BYĆ RZĄD OPARTY NA SOCJALISTACH I LUDOWCACH. PROPONUJEMY NA PREMIERA PANA DASZYŃSKIEGO, A NA SIEDZIBĘ RZĄDU LUBLIN.
CZY ZAPEWNIONY JEST UDZIAŁ WITOSA?
DLACZEGO WŁAŚNIE LUBLIN, PANIE ŚMIGŁY?
CO SIĘ STANIE, JEŚLI RADA REGENCYJNA ZAREAGUJE NA TO ZBROJNIE?
W LUBLINIE MAMY WOJSKO, NA KTÓRYM MOŻEMY POLEGAĆ. RADA REGENCYJNA JEST ZBYT SŁABA, ABY WYSTĄPIĆ...
PRZYGOTOWUJEMY MANIFEST, KTÓRY WYTRĄCI BROŃ Z RĄK KOMUNISTÓW: 8-GODZINNY DZIEŃ PRACY, RÓWNOŚĆ WOBEC PRAW, REFORMY SPOŁECZNE... OD WITOSA I DASZYŃSKIEGO NIE MAMY JESZCZE ODPOWIEDZI.

RADOM
KONTROLA DOKUMENTÓW.
TO AUSTRIACKA BROŃ?
SAMI IM ZABRALIŚMY, PANIE WITOS.
W LASACH SĄ JESZCZE NIE ROZBROJONE ODDZIAŁY. NIE RADZĘ JECHAĆ NOCĄ.
MUSIMY JUTRO W POŁUDNIE BYĆ W LUBLINIE.
MOŻE JEDNAK POCZEKAMY?
POJEDZIEMY Z WYGASZONYMI ŚWIATŁAMI, PANIE DASZYŃSKI.
BANG!
BANG!

PAŃSKA GAZETA WYSTĄPIŁA O AKREDYTACJĘ JESZCZE JEDNEGO DZIENNIKARZA W PARYŻU.
DOSTAŁEM W TEJ SPRAWIE DEPESZĘ.
NAZYWAM SIĘ BILL JACKSON, MR. WALK.
LE HAVRE
PARIS
WITAJ W PARYŻU, BILL.
BILL JACKSON... CZY SPOTKAŁEŚ SIĘ Z TYM NAZWISKIEM W GAZECIE?
NIE PAMIĘTAM... TRZEBA WYNAJĄĆ JAKIŚ LOKAL NA BIURO.
CZY FRANCUZI BARDZO WAM PATRZĄ NA RĘCE?
CHYBA NIE...
JEST PAN GWIAZDĄ. OBOK TEKSTÓW REEDA, PAŃSKIE KORESPONDENCJE Z EUROPY SĄ CENIONE NAJWYŻEJ...

BĘDZIE NAM TU WYGODNIE. TAM JEST GABINET SZEFA.
UDAŁO MI SIĘ WYNAJĄĆ POKÓJ OBOK, DOSŁOWNIE PRZEZ ŚCIANĘ.
WSPOMNIAŁEŚ O PLANACH WYJAZDU DO WSCHODNIEJ EUROPY.
TAK. CHCĘ ZABRAĆ MONIQUE, BĘDZIE MI POTRZEBNA. NA POCZĄTEK ZAINSTALUJEMY SIĘ W POLSCE.
SKĄD WYTRZASNĄŁEŚ TĘ BLANCHARD?
MONIQUE? POLECILI MI JĄ FRANCUZI...
M-48 DO CENTRALI. ZLECONY DO ROZPRACOWANIA CZŁOWIEK JEST TU CZYSTY.
ZACZYNAM DYKTOWAĆ KOLEJNĄ KORESPONDENCJĘ PAULA WALKA Z EUROPY...

LUBLIN.
NECH ŻYJE TYMCZASOWY RZĄD LUDOWY!
…CH ŻYJE POLSKA!
MILICJA
MANIFEST DO LUDU POLSKIEGO
PAŃSTWO POLSKIE OBEJMUJĄCE SOBĄ WSZYSTKIE ZIEMIE ZAMIESZKAŁE PRZEZ LUD POLSKI, Z WŁASNYM WYBRZEŻEM MORSKIM, STANOWIĆ MA PO WSZYSTKIE CZASY POLSKĄ REPUBLIKĘ LUDOWĄ.
PIERWSZY RAZ OD WYBUCHU WOJNY POWSTAJE RZĄD WYŁONIONY Z WOLI SPOŁECZEŃSTWA, TYMCZASOWY RZĄD LUDOWY REPUBLIKI POLSKIEJ.
NALEŻY UTWORZYĆ TAKI RZĄD, KTÓRY RUSZY CAŁY LUD ROBOCZY I CHŁOPSKI. NIE BĘDZIE TEŻ TRWAŁEGO RZĄDU BEZ POROZUMIENIA Z NARODOWĄ DEMOKRACJĄ...
NIE GODZIMY SIĘ NA TO, PANIE WITOS!
W MANIFEŚCIE IDZIECIE DALEJ NIŻ POZWALA NASZ PROGRAM. REFORMĘ ROLNĄ STAWIACIE ZBYT RADYKALNIE, PANIE DASZYŃSKI!
PROJEKT REFORM ODPOWIADA DUCHOWI CZASU. KTO, ZNAJĄC NASTROJE ULICY, COFNIE SIĘ PRZED NIMI?!
ODMAWIAM UDZIAŁU W TWORZENIU RZĄDU W LUBLINIE. CHCECIE DOPROWADZIĆ DO RZĄDÓW DZIELNICOWYCH NIM POWSTAŁA WOLNA POLSKA...
POWRÓT KOMENDANTA WYJAŚNI, KTO TU MYŚLI GŁOWĄ DZIELNICOWĄ, A KTO PAŃSTWOWĄ!

TYMCZASEM NA GÓRNYM ŚLĄSKU.
DĄBROWA GÓRNICZA.
ODDAJCIE BROŃ, TO PÓJDZIECIE WOLNO!

TERAZ, GDY WOJNA SIĘ KOŃCZY BURŻUAZJA TWORZY ZBROJNE ODDZIAŁY! PRZECIW KOMU?
MAMY JUŻ 200 KARABINÓW. MUSIMY UTWORZYĆ ODDZIAŁY ROBOTNICZE.
JASNE, ŻE PRZECIW ROBOTNIKOM!
RADA DELEGATÓW ROBOTNICZYCH W DĄBROWIE GÓRNICZEJ ROZPOCZYNA SWOJĄ PRACĘ...
BURŻUAZJA POLSKA OSZUKUJE ROBOTNIKÓW OBIECUJĄC REFORMY.
NASZE HASŁO: „CAŁA WŁADZA W RĘCE RAD!"
CAŁA WŁADZA W RĘCE RAD!
FRANEK MA RACJĘ. W POLSCE ZWYCIĘŻY TYLKO TAKI RZĄD, KTÓRY MA OPARCIE W RADACH. TAKIE JEST STANOWISKO PPS-LEWICY I SDKPiL.
CAŁA WŁADZ

SOSNOWIEC.
GŁOS MA TOWARZYSZ CYPRIAN, PRZEDSTAWICIEL PPS-LEWICY.
PRECZ Z KOMUNĄ!
BURŻUAZJA ZAWSZE OBIECUJE REFORMY GDY WIDZI SIŁĘ ROBOTNIKÓW.
... WIĘC NIE REFORMY, A SOCJALIZM; NIE RZĄD BURŻUAZYJNY, A DYKTATURA PROLETARIATU... OTO NASZA ODPOWIEDŹ!
WYJŚCIE
PRECZ Z POLSKIMI BOLSZEWIKAMI!
PRECZ Z KOMUNĄ!
NIECH ŻYJE PPS!
PRECZ Z ROZBIJACZAMI JEDNOŚCI ROBOTNICZEJ!
LUDZIE, OPAMIĘTAJCIE SIĘ!!!

ODJAZDY
DO BUFETU
LUBIĘ KWIATY O TEJ PORZE ROKU...
ZWŁASZCZA BIAŁE GOŹDZIKI...
TU SĄ INFORMACJE DLA CENTRALI DOTYCZĄCE CZŁONKÓW RZĄDU DASZYŃSKIEGO.
TYMCZASEM W MAGDEBURGU...
TOŻ TO HRABIA KESSLER!
PANOWIE SĄ WOLNI! MAGDEBURG OGARNIĘTY JEST REWOLUCJĄ. JEDZIEMY DO BERLINA
NIE MOŻEMY BYĆ ROZPOZNANI. PROSZĘ SIĘ PRZEBRAĆ.
A CO Z MOIMI RĘKOPISAMI?
WSZYSTKO BĘDZIE ODESŁANE, PROSZĘ NAM ZAUFAĆ...

GDYBY NAS ZATRZYMYWALI, MUSIMY STRZELAĆ.
WOLNA DROGA, JADĄ CHORZY DO SZPITALA!
CONTINEN
HOTEL
W MIEŚCIE PANUJE SPOKÓJ. BERLIN JEST NA SZCZĘŚCIE POZA STREFĄ BURZ.
MNIE INTERESUJE JEDNO, KIEDY JEDZIEMY DO POLSKI?
O TYM JUTRO, PANOWIE.

PANOWIE, CO Z NASZYM WYJAZDEM?
TO WYMAGA PRZYGOTOWAŃ, PANIE SOSNKOWSKI.
CESARZ WILHELM ABDYKOWAŁ! ZA KILKA GODZIN ZAWIESZENIE BRONI I KONIEC WOJNY! KANCLERZ RZESZY ZARZĄDZIŁ NATYCHMIASTOWY WYJAZD PANÓW DO WARSZAWY.
BÓJ TO JEST NASZ OSTATNI...

WARSZAWA.
NIEMIECKIE BIURO KOLEJOWE
4
Z TEGO OKNA!...
NIECH ŻYJE NIEPODLEGŁA REPUBLIKA POLSKA!
SOCJALIZM ZWYCIĘŻY!
ŁAPAĆ GO!

WŚRÓD OFIAR ZAMACHÓW W MIEŚCIE JEST FRANEK WALCZAK.
GAZETA
KTO???
PRZYNAJMNIEJ RODZINNY POGRZEB CHCIAŁBYM MU ZAPEWNIĆ...
ZA PÓŹNO DOWIEDZIAŁEM SIĘ, ŻE FRANUŚ BYŁ TEŻ W WARSZAWIE.
DZIĘKUJĘ CI, PAWLE, ŻEŚ POMÓGŁ NAM POCHOWAĆ FRANUSIA NA OJCOWIŹNIE.
NAWET POLSCE UKOCHANEGO SYNA ODDAĆ NIEŁATWO.
ŻYCIE PODAROWANE OJCZYŹNIE I PANU BOGU BARDZIEJ JEST MIŁE.
WRACAM DO PARYŻA. ALE PRZYJADĘ TU RYCHŁO.

WARSZAWA.
WYKLĘTY POWSTAŃ LUDU ZIEMI...
TYLKO PIŁSUDSKI MA POSŁUCH...
TRZEBA MU ODDAĆ WSZYSTKO, NIE TYLKO WOJSKO! RATUJMY GŁOWY!
SZCZĄTKIEM OKUPACJI POZOSTAJE RADA REGENCYJNA. WSZĘDZIE UPADAJĄ TRONY, A ONI CHCĄ NARZUCIĆ POLSCE KRÓLA. TO HAŃBA!
PRECZ Z RADĄ REGENCYJNĄ!
NIECH ŻYJE DASZYŃSKI!
CZEGO CHCĄ REGENCI?
POSTANOWILI PANU ZŁOŻYĆ CAŁĄ WŁADZĘ. TYLKO PAN, JAKO NACZELNIK PAŃSTWA MOŻE TO POWSTRZYMAĆ!
MISJĘ UTWORZENIA RZĄDU POWIERZYŁEM DASZYŃSKIEMU... JAKŻE BYM MÓGŁ IGNOROWAĆ OBECNE NASTROJE... STAN UMYSŁÓW LUDZI ULICY?
... ALEŻ ON NAWOŁUJE DO REWOLUCJI!
JEŚLI DASZYŃSKI UTWORZY RZĄD, NIE BĘDZIE REWOLUCJI, A O REFORMACH SPOŁECZNYCH ZADECYDUJE SEJM.
W RAZIE GWAŁTÓW WOJSKO UŻYJE BRONI. W WARSZAWIE MA BYĆ PORZĄDEK...

PARYŻ.
MUSZĘ NA JUTRO PRZYGOTOWAĆ DO EKSPEDYCJI TEKST LONDYŃSKI.
PRZECZYTAJ NOTATKI DONOVANA O STANOWISKU BRYTYJCZYKÓW NA KONFERENCJI POKOJOWEJ, ALE TO ŚCIŚLE POUFNE...
... ŚCIŚLE POUFNE ...
ZOSTAWMY TO DO JUTRA.
SCHOWAM JE W KASIE PANCERNEJ.
en ce your!
AX LINDER
CINÉ

IDĘ DO DOMU, DOBRANOC...
DO JUTRA, MONIQUE.
ZWOLNIJ MNIE Z TEJ KONFERENCJI. JESTEM PIEKIELNIE ZMĘCZONY.
SALO
de bea
FEUR
AMES
Magasin d'articles de fantaisie
MAX
DER
ZGODA, CHŁOPIE. DO JUTRA...
TERAZ TROCHĘ CIERPLIWOŚCI...

TERAZ!
ZAINSTALOWANY W SZAFIE PANCERNEJ PRZEZ BILLA APARAT FOTOGRAFICZNY ZE ŹRÓDŁEM ŚWIATŁA-MAGNEZJĄ, WYKONAŁ ZDJĘCIE...
OCH!!!
ZOSTAW TO! PO CO ROBIĆ HAŁAS!
A TERAZ POROZMAWIAMY...

DLA KOGO PRACUJESZ? PODAJ KRYPTONIM, PRZYDZIAŁ SŁUŻBOWY...
NIE ROZUMIEM?!
PANG!
EJŻE, BEZ TAKICH SZTUCZEK. PYTAŁEM O COŚ...
NIEMIECKI WYWIAD WOJSKOWY, OD 1913 ROKU. KRYPTONIM SŁUŻBOWY: M-48.
ALBO FRANCUSKIE WIĘZIENIE, ALBO... PRACA DLA NAS. ZOSTANIESZ PRZERZUCONA DO STANÓW...
PROSZĘ O 24 GODZINY DO NAMYSŁU...
M-48 WPADŁA, NIE MA WĄTPLIWOŚCI.
PIĘKNA DZIEWCZYNA... ZLEĆ SPRAWĘ VALBERTOWI. ZANIM ONA ZACZNIE SIĘ ZWIERZAĆ...

PANG!
PANG!
PANG!
PANG!
PANG!
PANG!
PAUL, MAM DLA CIEBIE ZŁE WIADO- MOŚCI...
MONIQUE NIE ŻYJE. BYŁA AGENTKĄ NIEMIECKIEGO WYWIADU. WCZORAJ MIAŁA ODPŁYNĄĆ DO STANÓW. NIESTETY, MUSIELI COŚ ZWĄCHAĆ...

18 STYCZNIA 1919 ROKU, O GODZ. 15^{30} W SALI ZEGAROWEJ MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH FRANCJI ROZPOCZĘŁA SIĘ KONFERENCJA POKOJOWA.
LLOYD GEORGE, POINCARE, WILSON.
OGŁASZAM KONGRES POKOJU ZA OTWARTY...
NA PRZEWODNICZĄCEGO KONGRESU PROPONUJĘ PANA GEORGA CLEMENCEAU, PREZYDENTA RADY MINISTRÓW REPUBLIKI FRANCUSKIEJ.
TYMCZASEM NA GÓRNYM ŚLĄSKU...
PRZYSIĘGA KOMENDANTÓW POWIATOWYCH POLSKIEJ ORGANIZACJI WOJSKOWEJ GÓRNEGO ŚLĄSKA.
ŚLUBUJĘ WALCZYĆ Z BRONIĄ W RĘKU O PRZYŁĄCZENIE GÓRNEGO ŚLĄSKA DO POLSKI...
CZY TO JEST GRZEGORZEK?
TAK, TO ON. JEST PRZEWODNICZĄCYM KOMITETU WYKONAWCZEGO POW.
LUD ŚLĄSKI OBAWIA SIĘ, ŻE KONFERENCJA POKOJOWA MOŻE NIE ZIŚCIĆ NASZYCH PRAGNIEŃ POŁĄCZENIA SIĘ Z POLSKĄ...
... LUDZIE RWĄ SIĘ DO WALKI. UZBROJENIE POWSTANIA JEST NASZYM NAJWAŻNIEJSZYM ZADANIEM.

DWORZEC KOLEJOWY W POZNANIU.
NIECH ŻYJE POLSKA!
NIECH ŻYJE PADEREWSKI!
RODACY!

HOTEL · BAZAR
PATRZ, IDZIE KORFANTY.
I CO ZAMIERZACIE DALEJ?
PO CO PRZELEWAĆ KREW, GDY I TAK WSZYSTKO DOSTANIEMY BEZ OFIAR?
NIE BĘDZIEMY CZEKAĆ, CO NAM Z ŁASKI KOALICJI SPA-DNIE, PANIE KORFANTY... MAMY BROŃ, POMOGĄ NAM BRACIA Z KONGRE-SÓWKI...

NA WIEŚĆ O POROZUMIENIU POMIĘDZY KOMITETEM NARODOWYM W PARYŻU I PIŁSUDSKIM ORAZ UTWORZENIU W WARSZAWIE RZĄDU POD PRZEWODNICTWEM IGNACEGO PADEREWSKIEGO, RADĄ DZIESIĘCIU, SKŁADAJĄCA SIĘ Z PRZEDSTAWICIELI USA, ANGLII, FRANCJI, WŁOCH I JAPONII, ZAPROSIŁA NA SWOJE POSIEDZENIE ROMANA DMOWSKIEGO.
PANIE DMOWSKI, PROSIMY PRZEDSTAWIĆ NAM POŁOŻENIE POLSKI.
JESTEŚMY OTOCZENI PRZEZ REWOLUCJE... ROSYJSKĄ, NIEMIECKĄ, WĘGIERSKĄ...
...A MY NIE MAMY ANI ARMII, ANI PIENIĘDZY.
TO DELIKATNA SPRAWA. NIEMCY NIE ŻYCZĄ SOBIE PRZEJAZDU WOJSKA Z FRANCJI PRZEZ GDAŃSK.
POWSTRZYMANIE BOLSZEWIKÓW JEST KONIECZNE, ALE W RAMACH SZERSZEJ POLITYKI ANTYBOLSZEWICKIEJ.
POMÓWMY TERAZ O GRANICACH.
ZA PUNKT WYJŚCIA DLA OKREŚLENIA GRANIC PRZYJĄĆ MOŻNA BY MAPĘ Z 1772 ROKU...
KWESTIA POLSKO-NIEMIECKA NAD BAŁTYKIEM ZOSTAŁA PRZEZ HISTORIĘ TAK ZAWIKŁANA, ŻE TRUDNO JĄ DZIŚ ROZSTRZYGNĄĆ BEZ KRZYWDY KTÓREJŚ ZE STRON.
CO WŁAŚCIWIE DZIEJE SIĘ W WIELKOPOLSCE?
26 GRUDNIA MIESZKAŃCY WIELKOPOLSKI CHWYCILI ZA BROŃ. WALKI TRWAJĄ...

CZŁONKOWIE KOMITETU NARODOWEGO POLSKIEGO W PARYŻU WRAZ Z DELEGATAMI NACZELNIKA PAŃSTWA OBRADOWALI NAD STANOWISKIEM DELEGACJI POLSKIEJ NA PARYSKIEJ KONFERENCJI POKOJOWEJ.
CAŁOŚĆ SPRAW GRANIC POLSKI I NIEMIEC PRZEJĘŁA KOMISJA POD PRZEWODNICTWEM AMBASADORA CAMBON'A. MAMY PRZEDSTAWIĆ SZCZEGÓŁOWO NASZE STANOWISKO W TEJ MIERZE NA PIŚMIE.
NACZELNIK PAŃSTWA ZOSTAWIA WYTYCZENIE GRANIC NA ZACHODZIE I PÓŁNOCY W RĘKACH KOMISJI. A JAKIE JEST STANOWISKO PANÓW?
NASZE ŻĄDANIA SĄ NASTĘPUJĄCE: KSIĘSTWO CIESZYŃSKIE, GÓRNY ŚLĄSK, POZNAŃSKIE W GRANICACH SPRZED I ROZBIORU, POMORZE Z DOJŚCIEM DO BAŁTYKU I GDAŃSK...
... DOMAGAMY SIĘ ODŁĄCZENIA PRUS WSCHODNICH OD NIEMIEC, TAK BY WARMIA I MAZURY WESZŁY DO POLSKI.
FRANCJA WIDZI POLSKĘ JAK NAJDALEJ WYSUNIĘTĄ NA ZACHÓD KOSZTEM NIEMIEC, ALE NIE CHCE SIĘ NARAŻAĆ PRZYSZŁEJ ROSJI I MÓWI O GRANICY WSCHODNIEJ JEDYNIE NA SANIE I BUGU.
SPRAWĘ GRANIC WSCHODNICH UWAŻAM ZA PRZEDWCZESNĄ...
NAJWAŻNIEJSZE SĄ GDAŃSK I DOSTĘP DO MORZA...

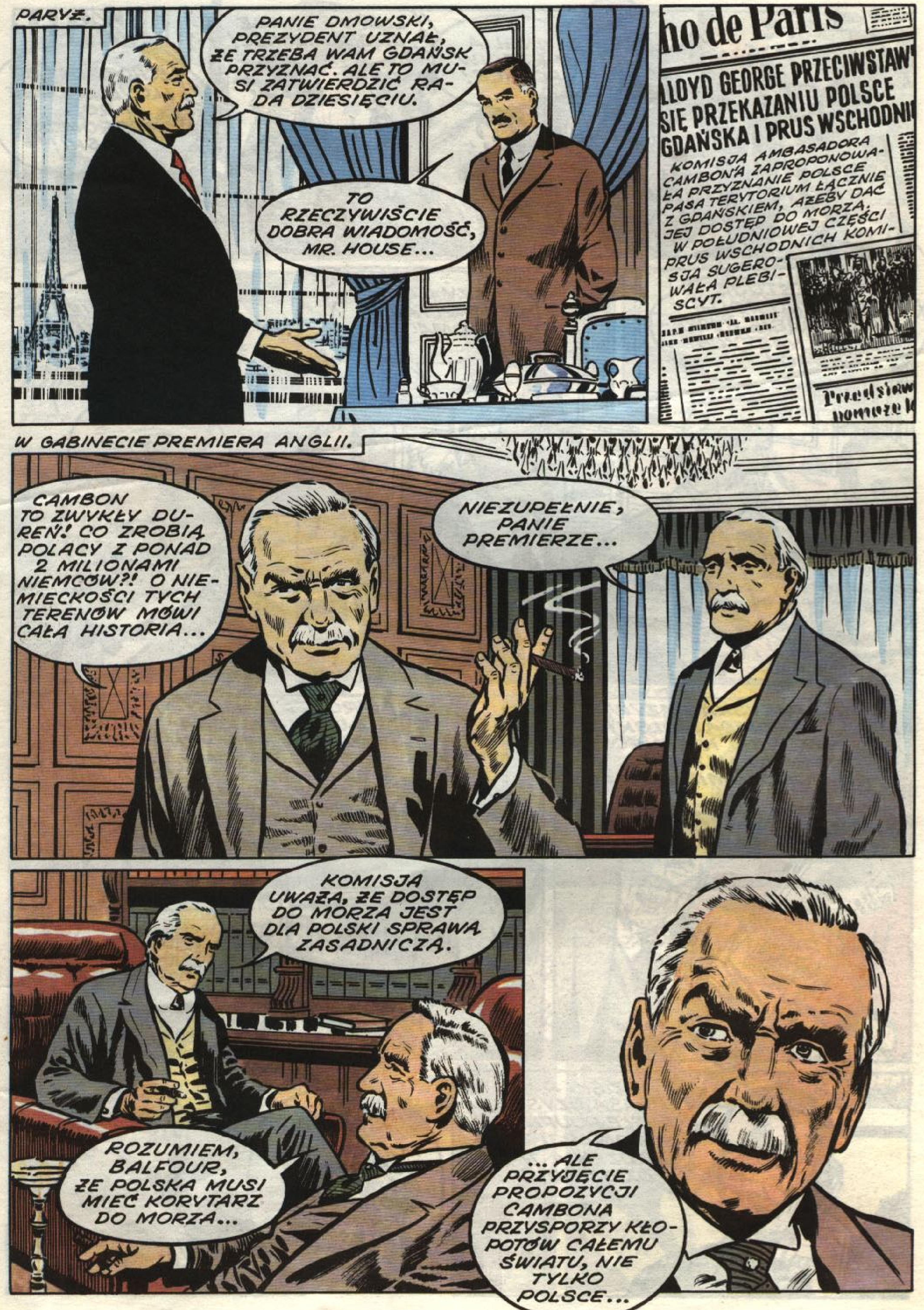
PARYŻ.
PANIE DMOWSKI, PREZYDENT UZNAŁ, ŻE TRZEBA WAM GDAŃSK PRZYZNAĆ. ALE TO MUSI ZATWIERDZIĆ RADA DZIESIĘCIU.
TO RZECZYWIŚCIE DOBRA WIADOMOŚĆ, MR. HOUSE...
ho de Paris
LLOYD GEORGE PRZECIWSTAWI SIĘ PRZEKAZANIU POLSCE GDAŃSKA I PRUS WSCHODNI
KOMISJA AMBASADORA CAMBONA ZAPROPONOWAŁA PRZYZNANIE POLSCE PASA TERYTORIUM ŁĄCZNIE Z GDAŃSKIEM, ABY DAĆ JEJ DOSTĘP DO MORZA. W POŁUDNIOWEJ CZĘŚCI PRUS WSCHODNICH KOMISJA SUGEROWAŁA PLEBISCYT.
W GABINECIE PREMIERA ANGLII.
CAMBON TO ZWYKŁY DUREŃ! CO ZROBIĄ POLACY Z PONAD 2 MILIONAMI NIEMCÓW?! O NIEMIECKOŚCI TYCH TERENÓW MÓWI CAŁA HISTORIA...
NIEZUPEŁNIE, PANIE PREMIERZE...
KOMISJA UWAŻA, ŻE DOSTĘP DO MORZA JEST DLA POLSKI SPRAWĄ ZASADNICZĄ.
ROZUMIEM, BALFOUR, ŻE POLSKA MUSI MIEĆ KORYTARZ DO MORZA...
... ALE PRZYJĘCIE PROPOZYCJI CAMBONA PRZYSPORZY KŁOPOTÓW CAŁEMU ŚWIATU, NIE TYLKO POLSCE...

PARYŻ.
ANGLIA PRZECIW POLSCE!
LLOYD GEORGE BRONI NIEMIEC!
„ECHO DE PARIS"! LLOYD GEORGE W ROLI POGROMCY POLSKI!
LE TEMPS
PROTESTUJĘ PRZECIWKO PODAWANIU PRASIE SZCZEGÓŁÓW NASZYCH OBRAD!
CZY PAN JEST ZA TAJNĄ DYPLOMACJĄ?
TO JEST CHYBA JAKIEŚ NIEPOROZUMIENIE...
PRASA PARYSKA NAZYWA MNIE POGROMCĄ POLSKI, PROTEKTOREM NIEMIEC... I PAN TO NAZYWA NIEPOROZUMIENIEM?!
LE TEMPS
PROPONUJĘ, BY Z UWAGI NA CHARAKTER NASZYCH OBRAD OGRANICZYĆ SIĘ DO BARDZIEJ WĄSKIEGO GRONA.
JEŻELI TO PRZYŚPIESZY OBRADY... SIEDZIMY TU DWA MIESIĄCE, A POSTĘP JEST NIEWIELKI.
DZIĘKI PANU PRASA UZYSKAŁA WIELE POUFNYCH INFORMACJI Z POSIEDZENIA RADY DZIESIĘCIU.
OPINIA PUBLICZNA MA PRAWO WIEDZIEĆ WSZYSTKO. NO, MOŻE PRAWIE WSZYSTKO...

PARYŻ.
SPRAWOZDANIE ZA OSTATNIE DWA TYGODNIE. ANGLIA I MIĘDZYNARODOWA FINANSJERA SĄ PRZECIW NAM. PRZYJAZD PADEREWSKIEGO BYŁBY POŻYTECZNY.
TRZEBA W KRAJU ROBIĆ JAK NAJWIĘCEJ MANIFESTACJI W SPRAWIE OBSZARÓW, KTÓRE SĄ KWESTIONOWANE.
PRZYSZEDŁEM SIĘ POŻEGNAĆ, PAUL.
ZDOBYŁEM NOTATKI Z POSIEDZEŃ RADY CZTERECH, ALE POZA KOMUNISTAMI NIKT CHYBA TEGO NIE OPUBLIKUJE...
SKĄD TO MASZ, PAUL? KTO CI TO SPRZEDAŁ?
NIE PRZESADZAJ ZE SŁUŻBOWĄ CIEKAWOŚCIĄ. W MOIM ZAWODZIE OBOWIĄZUJE ETYKA. A POZA TYM PREZYDENT DYSPONUJE PEŁNYM STENOGRAMEM.

Clemenceau: Komisja utrzymała swój punkt widzenia w kwestii polskiej
Wilson: Nie mam w tej sprawie opinii
L. George: Nie chciałbym krytykować Komisji... Zajmę się sytuacją w Niemczech.
L. George: Obecnie rząd w Weimarze nie ma mocnej pozycji. Co będzie jeśli Konferencja przedstawi traktat powodujący upadek każdego rządu, który go podpisze?
Clemenceau: Pan aprobował wyniki komisji polskiej...
L. George: Tak, ale warunkowo...
Wilson: Nie rozumiem.
L. George: Cała Europa tchnie duchem rewolucyjnym. W Bawarii ustanowiono rząd bolszewicki, podobnie na Węgrzech. Gdzie indziej strajki, niechęć do pracy.
Clemenceau: Jakiż tu związek z granicami Polski?
L. George: Jeśli słaby rząd niemiecki upadnie z powodu Traktatu, przyjdą Spartakiści, Niemcy połączą się z Rosją i cała Wschodnia Europa stanie się bolszewicka.
Wilson: Pogląd, że okazanie względów Niemcom może powstrzymać je od bolszewizmu nie jest bezzasadny...
L. George: Jak długo istnieje porządek w Niemczech, tak długo istnieje łamacz fali rewolucyjnej. Gdy przestanie istnieć, co będzie z Francją, Anglią, Hiszpanią???
Orlandi: ...i Włochami?
Clemenceau: Najbardziej sprzyja bolszewizmowi takie terytorium, gdzie oszukano naród... Coś obiecaliśmy powołanym do życia państwom w Europie. Jeśli teraz siłą narzucimy im granice może nastąpić upadek ich rządów, te kraje staną się bolszewickie i rozpadnie się bariera dzieląca bolszewizm niemiecki od rosyjskiego.
Wilson: To są poważne problemy. Odłóżmy je na jakiś czas...

GDAŃSK.
W GDAŃSKIM „DOMU POLSKIM" ODBYWAŁ SIĘ WIEC.
WYRAŻAMY PRZEKONANIE, ŻE KONFERENCJA POKOJOWA PRZYCZYNI SIĘ DO ODZYSKANIA JEDNOŚCI MIĘDZY NASZYM MIASTEM A NASZĄ OJCZYZNĄ, 1000-LETNIĄ RZECZPOSPOLITĄ...
NIECH ŻYJE POLSKI GDAŃSK!
MY, KASZUBI, MIESZKAŃCY KOŚCIERZYNY I OKOLIC, GŁOSIMY CAŁEMU ŚWIATU, ŻE NASI PRADZIADOWIE, DZIADOWIE...
... JAK I MY JESTEŚMY POLAKAMI Z KRWI I KOŚCI. JAK NASI BRACIA W WIELKOPOLSCE, KRÓLESTWIE, GALICJI, NA MAZURACH I ŚLĄSKU...
WIEMY, JAKIE SIŁY CHCĄ NIEMCOM PRZYZNAĆ POWIAT ZŁOTOWSKI.
MODLMY SIĘ, BY DZIECI NASZE MOGŁY CHWALIĆ PANA W JĘZYKU BRACI Z GNIEZNA, KRAKOWA, PŁOCKA...
FATER, PÓJDZIESZ Z NAMI...

STEFAN ŻEROMSKI PRZYBYŁ DO BELWEDERU NA SPOTKANIE Z JÓZEFEM PIŁSUDSKIM.
DONIESIENIA Z PARYŻA POWODUJĄ POWSZECHNE ZANIEPOKOJENIE.
PANOWIE PADEREWSKI I DMOWSKI STARAJĄ SIĘ TAM O NAJLEPSZE GRANICE.
WIDZI PAN TYLKO GRANICE WSCHODNIE I ODWRACA SIĘ OD ZACHODNICH...
W WERSALU NIEWIELE ZWOJUJEMY. CO INNEGO NA WSCHODZIE. ROSJA JEST OSŁABIONA WOJNĄ DOMOWĄ.
PO CO NAM NOWE WOJNY? ODWRACAMY SIĘ OD ZIEM NAJECHANYCH KIEDYŚ PRZEZ KRZYŻACTWO!
TU, NA POMORZU, NA ŚLĄSKU, W IŁAWIE, KWIDZYNIU, MALBORKU COŚ MÓWIĄ PROTESTY KASZUBÓW, MAZURÓW, ŚLĄZAKÓW. JAK MOŻNA BYĆ NIECZUŁYM NA TĘ POLSKĄ MODLITWĘ O UTRZYMANIE JEDNOŚCI Z MACIERZĄ.
NASI BRACIA CZEKAJĄ NA NAS NAD ODRĄ... NA ZIEMI SŁUPSKIEJ...
PAN ZDAJE SIĘ CHCIAŁBY WOJNY Z NIEMCAMI?
NIC NIE ZROBIMY WBREW ENTENCIE. ZA TO NA WSCHODZIE NIKT NAM NICZEGO NIE NARZUCI...
W POZNANIU NIE OBAWIALI SIĘ ENTENTY...

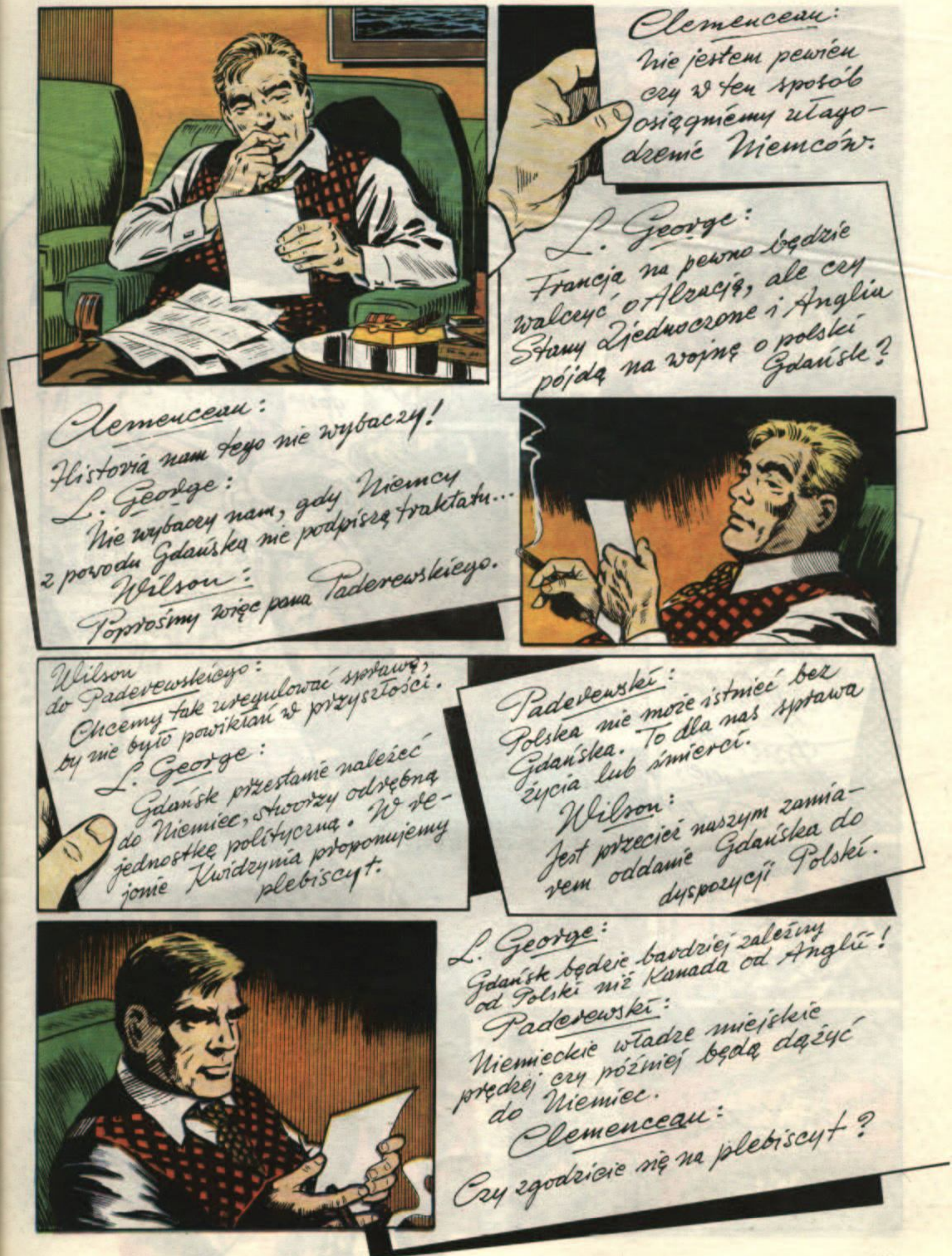
Clemenceau:
Nie jestem pewien czy w ten sposób osiągniemy ułagodzenie Niemców.
L. George:
Francja na pewno będzie walczyć o Alzację, ale czy Stany Zjednoczone i Anglia pójdą na wojnę o polski Gdańsk?
Clemenceau:
Historia nam tego nie wybaczy!
L. George:
Nie wybaczy nam, gdy Niemcy z powodu Gdańska nie podpiszą traktatu...
Wilson:
Poprośmy więc pana Paderewskiego.
Wilson do Paderewskiego:
Chcemy tak uregulować sprawę, by nie było powikłań w przyszłości.
L. George:
Gdańsk przestanie należeć do Niemiec, stworzy odrębną jednostkę polityczną. W rejonie Kwidzynia proponujemy plebiscyt.
Paderewski:
Polska nie może istnieć bez Gdańska. To dla nas sprawa życia lub śmierci.
Wilson:
Jest przecież naszym zamiarem oddanie Gdańska do dyspozycji Polski.
L. George:
Gdańsk będzie bardziej zależny od Polski niż Kanada od Anglii!
Paderewski:
Niemieckie władze miejskie prędzej czy później będą dążyć do Niemiec.
Clemenceau:
Czy zgodzicie się na plebiscyt?

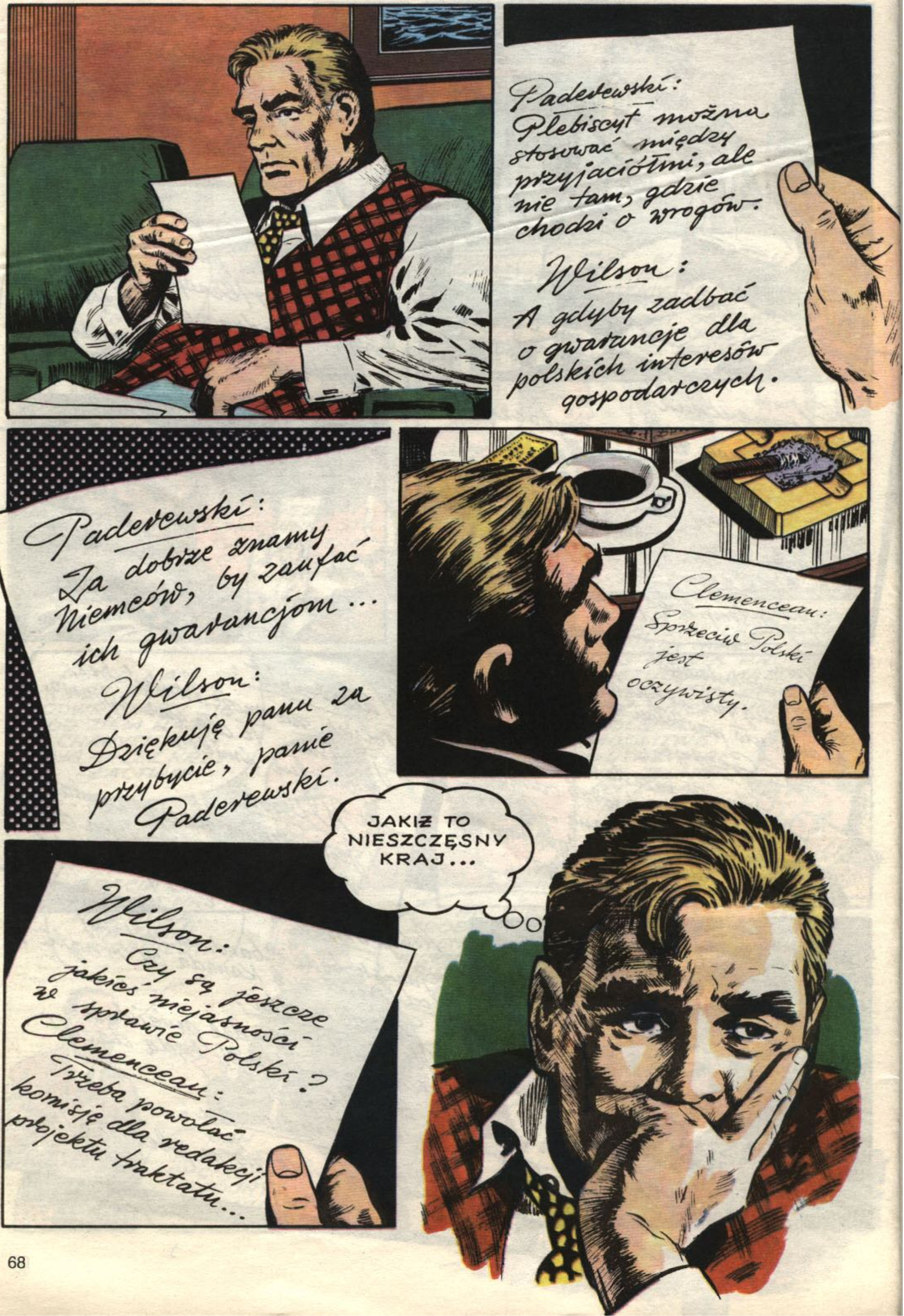
Paderewski:
Plebiscyt można stosować między przyjaciółmi, ale nie tam, gdzie chodzi o wrogów.
Wilson:
A gdyby zadbać o gwarancje dla polskich interesów gospodarczych.
Paderewski:
Za dobrze znamy Niemców, by zaufać ich gwarancjom...
Wilson:
Dziękuję panu za przybycie, panie Paderewski.
Clemenceau:
Sprzeciw Polski jest oczywisty.
Wilson:
Czy są jeszcze jakieś niejasności w sprawie Polski?
Clemenceau:
Trzeba powołać komisję dla redakcji projektu traktatu...
JAKIŻ TO NIESZCZĘSNY KRAJ...

NA TERENIE NIECZYNNEJ KOPALNI ZEBRAŁ SIĘ KOMITET WYKONAWCZY POW GÓRNEGO ŚLĄSKA I KOMENDANCI POWIATÓW.
NIE WOLNO DŁUŻEJ CZEKAĆ!
A CO Z BRONIĄ?
NIECH MÓWI CAŁKA!
BROŃ BĘDZIEMY ZDOBYWAĆ NA WROGU.
TO TRZEBA UZGODNIĆ Z NACZELNĄ RADĄ LUDOWĄ W POZNANIU.
POZNAŃ.
DELEGACJA KOMITETU WYKONAWCZEGO POW SPOTKAŁA SIĘ Z NACZELNĄ RADĄ LUDOWĄ W POZNANIU.
LUDZIE RWĄ SIĘ DO WALKI, PANIE KORFANTY. POCZĄTEK POWSTANIA PLANUJEMY NA 21 LUB 22 KWIETNIA...
JEST W TEJ SPRAWIE PEWNA DYPLOMATYCZNA NIEZRĘCZNOŚĆ. JEŚLI TERAZ NASTĄPI WYBUCH NA ŚLĄSKU, W PARYŻU POWSTANĄ DODATKOWE TRUDNOŚCI...
TERROR SIĘ WZMAGA. POWSTANIE MOŻE WYBUCHNĄĆ SAMORZUTNIE.
JEŻELI POWSTANIE WYBUCHNIE WBREW NASZEJ WOLI, MOŻECIE MIEĆ PEWNOŚĆ, ŻE POZNAŃ WAS NIE OPUŚCI.

ROZPOCZĘŁY SIĘ PRZYGOTOWANIA DO POWSTANIA NA GÓRNYM ŚLĄSKU.
KOMISARIAT NACZELNEJ RADY LUDOWEJ NAKAZUJE WSTRZYMAĆ WSZELKĄ AKCJĘ ZBROJNĄ DO CHWILI NADEJŚCIA ROZKAZU.
CZY ZDOŁAMY ODWOŁAĆ MOBILIZACJĘ?!
JEŚLI KORFANTY DAJE NA ODTRĄBIENIE, ZAPEWNE SĄ POWODY...
POSŁUCHAJ, GRZEGORZEK, CZY ZAWSZE MUSIMY IŚĆ ZA KIMŚ?!
CENA DEMOBILIZACJI MOŻE BYĆ NIEOBLICZALNA.

W PAŁACU WERSALSKIM W PARYŻU PRZEDŁOŻONE ZOSTAŁY NIEMCOM WARUNKI TRAKTATU POKOJOWEGO.
NA SALĘ WESZŁA DELEGACJA NIEMIECKA POD PRZEWODNICTWEM HRABIEGO BROCKDORFF-RANTZAU.
ZWRÓCILIŚCIE SIĘ O POKÓJ, ODPOWIADAMY NA TEN APEL. TA KSIĘGA ZAWIERA USTALONE PRZEZ NAS WARUNKI...
WYSŁANNICY NIEMIEC MAJĄ 15 DNI NA UWAGI DO TRAKTATU, TYLKO NA PIŚMIE. DYSKUSJI NIE BĘDZIE.
...MAMY PRZYZNAĆ SIĘ DO WYŁĄCZNEJ WINY ZA WYWOŁANIE WOJNY?! SZANOWNI PANOWIE, SŁOWA TAKIE W MYCH USTACH, BYŁYBY KŁAMSTWEM!
...DOKUMENT NAM PRZEKAZANY RZETELNIE ZBADAMY Z NADZIEJĄ, ŻE BĘDZIE ON DO PRZYJĘCIA PRZEZ WSZYSTKIE STRONY...

W SIEDZIBIE DELEGACJI POLSKIEJ W PARYŻU.
MAMY DOSTARCZYĆ PANOM DELEGATOM PAPIERY. MÓWI SIĘ TU O POLSKOŚCI NASZEGO POWIATU, BY NIE POZOSTAŁ ON PRZY PRUSIECH ...
NIE MUSICIE NAS PRZEKONYWAĆ...
A BO TO RÓŻNIE O WAS MÓWIĄ...
W PARYSKIEJ SIEDZIBIE DELEGACJI AMERYKAŃSKIEJ NA PARYSKĄ KONFERENCJĘ POKOJOWĄ SPOTKALI SIĘ LLOYD GEORGE, WILSON I CLEMENCEAU.
KONTRPROPOZYCJE JAKIE PRZEKAZALI NIEMCY NIE WYKRACZAJĄ POZA TO CO MOŻNA PRZYJĄĆ.
NIE ZGADZAM SIĘ Z PANEM. MOIM ZDANIEM ZASTRZEŻENIA NIEMCÓW SĄ ZBYT POWAŻNE.
NIEMCY NAJWIĘKSZĄ WAGĘ PRZYWIĄZUJĄ DO ŚLĄSKA, TRZEBA WIĘC ODWOŁAĆ SIĘ TAM DO LUDNOŚCI.
KOLEJNY PLEBISCYT! ZNAMY NIEMCÓW, IM WIĘKSZE BĘDĄ NASZE USTĘPSTWA, TYM WIĘCEJ BĘDĄ ŻĄDAĆ...
JESTEM PRZEKONANY, ŻE ŚLĄSK BĘDZIE GŁOSOWAŁ ZA POLSKĄ.
CHCIAŁBYM PRZYPOMNIEĆ, ŻE CHODZI O UTWORZENIE SILNEJ BARIERY MIĘDZY ROSJĄ, A NIEMCAMI...

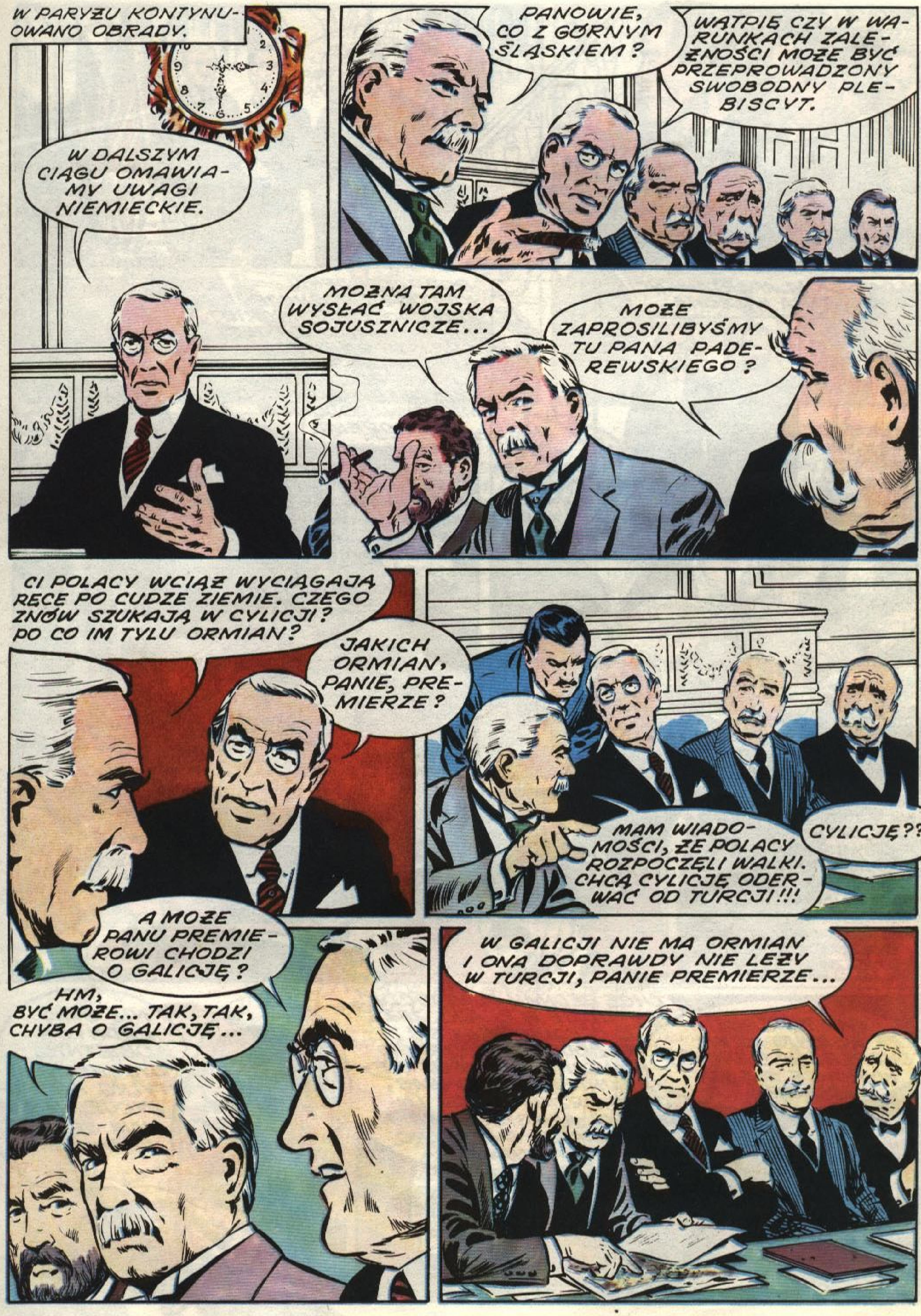
W PARYŻU KONTYNUOWANO OBRADY.
W DALSZYM CIĄGU OMAWIAMY UWAGI NIEMIECKIE.
PANOWIE, CO Z GÓRNYM ŚLĄSKIEM?
WĄTPIĘ CZY W WARUNKACH ZALEŻNOŚCI MOŻE BYĆ PRZEPROWADZONY SWOBODNY PLEBISCYT.
MOŻNA TAM WYSŁAĆ WOJSKA SOJUSZNICZE...
MOŻE ZAPROSILIBYŚMY TU PANA PADEREWSKIEGO?
CI POLACY WCIĄŻ WYCIĄGAJĄ RĘCE PO CUDZE ZIEMIE. CZEGO ZNÓW SZUKAJĄ W CYLICJI? PO CO IM TYLU ORMIAN?
JAKICH ORMIAN, PANIE, PREMIERZE?
MAM WIADOMOŚCI, ŻE POLACY ROZPOCZĘLI WALKI. CHCĄ CYLICJĘ ODERWAĆ OD TURCJI!!!
CYLICJĘ???
A MOŻE PANU PREMIEROWI CHODZI O GALICJĘ?
HM, BYĆ MOŻE... TAK, TAK, CHYBA O GALICJĘ...
W GALICJI NIE MA ORMIAN I ONA DOPRAWDY NIE LEŻY W TURCJI, PANIE PREMIERZE...

PARYŻ.
W PARYSKIM APARTAMENCIE PREZYDENTA WILSONA.
ROZPATRUJEMY KONTRPROPOZYCJE DELEGACJI NIEMIECKIEJ. NAJTRUDNIEJSZA JEST SPRAWA GÓRNEGO ŚLĄSKA, MYŚLIMY O PRZEPROWADZENIU TAM PLEBISCYTU POD MIĘDZYNARODOWYM NADZOREM.
ŚLĄSK TO JAKBY DWIE CZĘŚCI: WSCHODNIA JEST GÓRNICZA, PRZEMYSŁOWA, ZACHODNIA - ROLNICZA, KTÓRA POZOSTAJE POD WPŁYWEM KLERU NIEMIECKIEGO. W WYPADKU PLEBISCYTU, PÓJDZIE ONA ZA ROZKAZAMI KLERU.
PAN TWIERDZI, ŻE WEDŁUG OCEN EKSPERTÓW LUDNOŚĆ WYPOWIE SIĘ ZA POLSKĄ.
CHCĘ JEDNAK OŚWIADCZYĆ, ŻE LUDZIE W KRAJU, JEŻELI COKOLWIEK IM SIĘ TERAZ ODBIERZE, STRACĄ ZAUFANIE DO MEGO KIEROWNICTWA I DO WAS, JAKO PRZYWÓDCÓW LUDZKOŚCI. A NASTĘPSTWEM TEGO MOŻE BYĆ TYLKO REWOLUCJA.
NIE BYŁO ŻADNYCH OBIETNIC. WYSUNĘLIŚMY TYLKO PROPOZYCJE. NIC WAM JESZCZE NIE DALIŚMY.

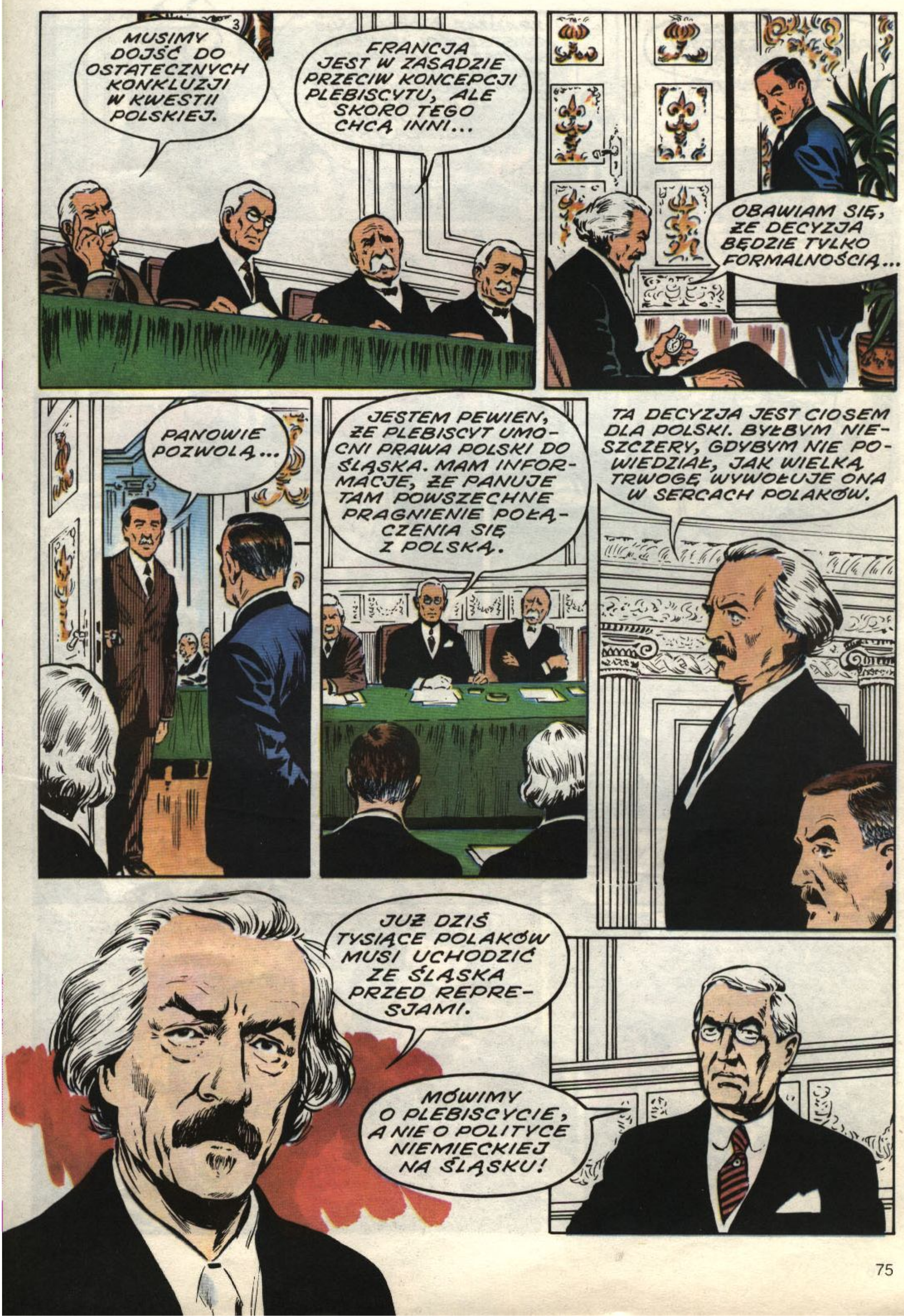
MUSIMY DOJŚĆ DO OSTATECZNYCH KONKLUZJI W KWESTII POLSKIEJ.
FRANCJA JEST W ZASADZIE PRZECIW KONCEPCJI PLEBISCYTU, ALE SKORO TEGO CHCĄ INNI...
OBAWIAM SIĘ, ŻE DECYZJA BĘDZIE TYLKO FORMALNOŚCIĄ...
PANOWIE POZWOLĄ...
JESTEM PEWIEN, ŻE PLEBISCYT UMOCNI PRAWA POLSKI DO ŚLĄSKA. MAM INFORMACJE, ŻE PANUJE TAM POWSZECHNE PRAGNIENIE POŁĄCZENIA SIĘ Z POLSKĄ.
TA DECYZJA JEST CIOSEM DLA POLSKI. BYŁBYM NIESZCZERY, GDYBYM NIE POWIEDZIAŁ, JAK WIELKĄ TRWOGĘ WYWOŁUJE ONA W SERCACH POLAKÓW.
JUŻ DZIŚ TYSIĄCE POLAKÓW MUSI UCHODZIĆ ZE ŚLĄSKA PRZED REPRESJAMI.
MÓWIMY O PLEBISCYCIE, A NIE O POLITYCE NIEMIECKIEJ NA ŚLĄSKU!

JEST JESZCZE SPRAWA MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH...
TRAKTAT O OCHRONIE MNIEJSZOŚCI NAKŁADA OBOWIĄZEK ZAGWARANTOWANIA SWOBÓD MNIEJSZOŚCIOM NARODOWYM NA DRODZE KONSTYTUCYJNEJ. ICH WYKONANIE BĘDZIE STAŁĄ TROSKĄ LIGI NARODÓW.
CZY TRAKTAT TEN OBOWIĄZUJE POWSZECHNIE?
ZAPEWNE W PRZYSZŁOŚCI... OBECNIE DOTYCZY SIEDMIU MAŁYCH KRAJÓW, W TYM POLSKI.
LUDNOŚĆ NIEMIECKA W POLSCE BĘDZIE UPRZYWILEJOWANA, A POLACY W NIEMCZECH POZBAWIENI PRAW?!
LIGA NARODÓW BĘDZIE UPOWSZECHNIAŁA POSTANOWIENIA TRAKTATU O MNIEJSZOŚCIACH NARODOWYCH.
CHODZI TU NIE TYLKO O OCHRONĘ LUDNOŚCI NIEMIECKIEJ, ALE I O LUDNOŚĆ ŻYDOWSKĄ W POLSCE.
A W JAKI SPOSÓB ZAPEWNIONA BĘDZIE ŻYDOM OCHRONA W NIEMCZECH?
TO ZAGADNIENIE INTERESUJE TYLKO WIELKIE MOCARSTWA I NIEMCY, PANIE DMOWSKI...
DOWIEDZIAŁEM SIĘ, ŻE OTRZYMAŁ PAN NAGRODĘ ZA KORESPONDENCJĘ Z EUROPY... WYPADAŁOBY TO UCZCIĆ!
MUSIMY TO ODŁOŻYĆ. JUTRO NA PARĘ DNI WYJEŻDŻAM DO POLSKI...

W OBOZIE UCHODŹCÓW W PIOTROWICACH.
NIE MOGĘ NA TO PATRZEĆ...
Z PARYŻA TEGO NIE WIDAĆ...
STOSUNEK SIŁ POMIĘDZY NAMI A NIEMCAMI WCIĄŻ SIĘ POGARSZA. TRZEBA WRESZCIE PODJĄĆ DECYZJĘ.
A JEŚLI POZNAŃ NIE PRZYJDZIE Z POMOCĄ?
NAWET W PARYŻU MÓWIĄ, ŻE SPRAWĘ ŚLĄSKA MOŻE URATOWAĆ TYLKO POWSTANIE!
NIE MAMY WYBORU. ZACZYNAMY W NIEDZIELĘ, O GODZINIE 10 WIECZÓR...

SOSNOWIEC.
KORFANTY? W SOBOTĘ... DOBRZE, BĘDĘ...
DYWIZJA HALLERA STOI NAD SAMĄ GRANICĄ. DAJMY IM PRETEKST DO WKROCZENIA...
ZE SZTABU HALLERA?!
„BEZ ZEZWOLENIA KOALICJI, WOJSKO POLSKIE NIE WEŹMIE UDZIAŁU W AKCJI." HALLER.
NAWET GDYBYŚMY CHCIELI ODWOŁAĆ POWSTANIE, JEST TO JUŻ NIEWYKONALNE...

SZCZAKO
TOŻ TO PAWEŁ!
WPADŁEM DO WAS, ŻEBY SIĘ NA DOBRE POŻEGNAĆ.
DOSTAŁEM NAGRODĘ, PODZIELIŁEM JĄ NA TRZY RÓWNE CZĘŚCI, DLA MOJEJ DWÓJKI I DLA TWOJEGO...
DZIĘKUJĘ CI, PAWEŁ!
JUTRO JADĘ DO WARSZAWY, STAMTĄD AEROPLANEM DO PARYŻA.
LA BOGA, AEROPLANEM!!!

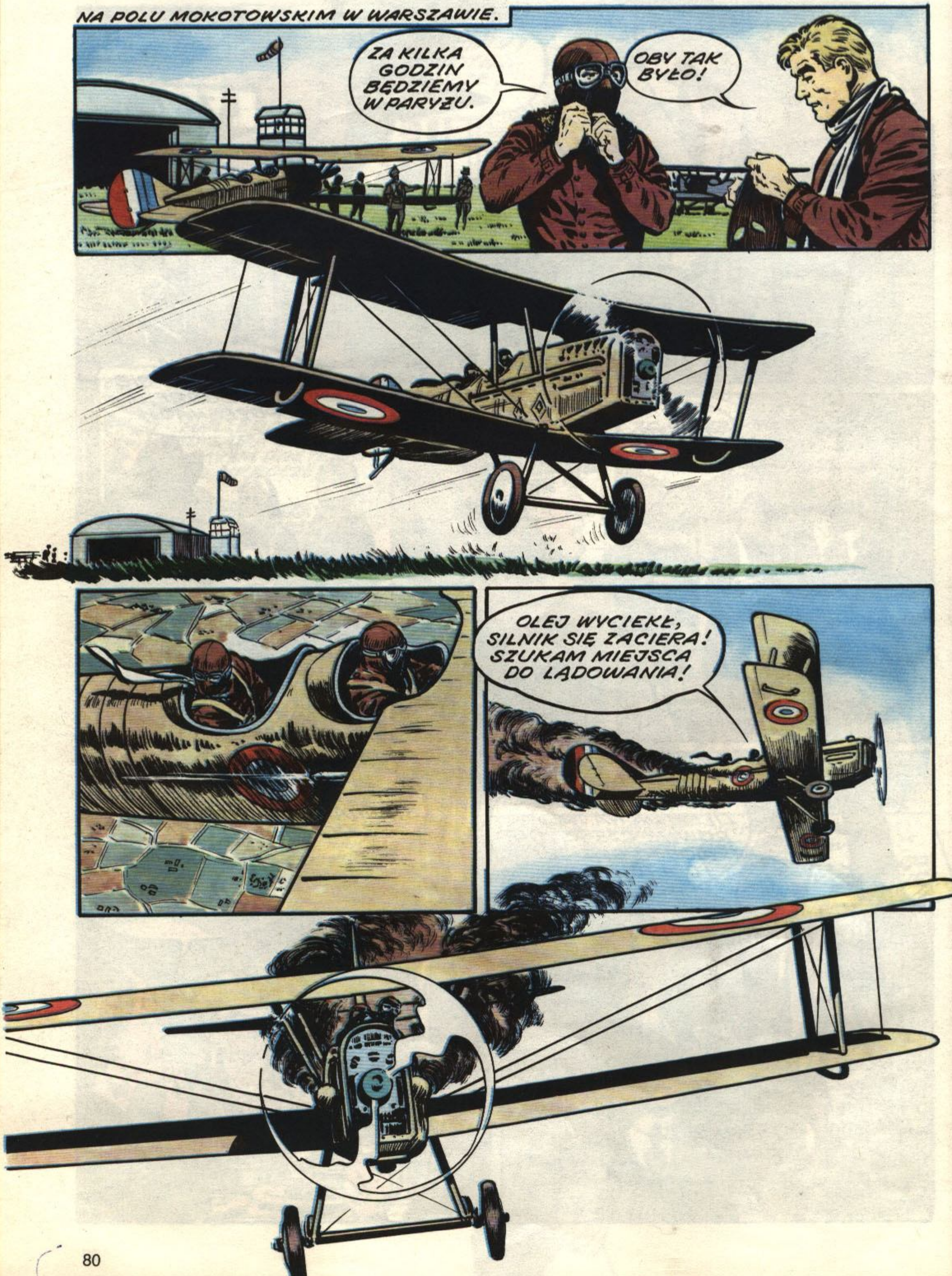
NA POLU MOKOTOWSKIM W WARSZAWIE.
ZA KILKA GODZIN BĘDZIEMY W PARYŻU.
OBY TAK BYŁO!
OLEJ WYCIEKŁ, SILNIK SIĘ ZACIERA! SZUKAM MIEJSCA DO LĄDOWANIA!

NIC PANU NIE JEST?
PANIE! TO BĘDZIE NARESZCIE CIEKAWA KORESPON-DENCJA!

GABINET SZEFA SŁUŻBY PRASOWEJ ARMII FRANCUSKIEJ W PARYŻU.
TO SKANDAL, PÉRI! SKĄD PAN WYTRZASNĄŁ TĘ KOLEJNĄ MATĘ HARI?
REFERENCJE WYDAWAŁY SIĘ BEZ ZARZUTU.
WRESZCIE MAM OKAZJĘ, BY PANA PRZEPROSIĆ ZA POLECONĄ PRZEZE MNIE SEKRETARKĘ.
ZAPOMNIJMY O TYM. JUTRO OPUSZCZAM PARYŻ.

NA ŚLĄSKU.
ZARAZ PO SERII ATAKUJEMY. LEWA STRONA KRYJE NAS OGNIEM...
NAPRZÓD!
PANIE PORUCZNIKU... AKCJA JEST... ODWOŁANA!!!
OCH!
DRUGI Z SYNÓW PAWLAKA - TADEK POLEGŁ ZA OJCZYZNĘ...

28 CZERWCA 1919 ROKU. SALA LUSTRZANA PAŁACU WERSALSKIEGO.
OSIĄGNIĘTO POROZUMIENIE CO DO POKOJU... TEKST ZOSTAŁ PRZYGOTOWANY, JEGO IDENTYCZNOŚĆ POTWIERDZONO...
PROSZĘ DELEGACJĘ NIEMIECKĄ O ZŁOŻENIE PODPISU POD TRAKTATEM...
GDYBY NIE REWOLUCJA W ROSJI, SYTUACJA POLAKÓW BYŁABY ZNACZNIE GORSZA...
STO JEDEN SALW ARTYLERYJSKICH OGŁOSIŁO ŚWIATU, ŻE NASTAŁ POKÓJ.
PODPISANIE POKOJU STAŁO SIĘ FAKTEM!

SEJM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
EXPOSÉ WYGŁOSI PAN PREMIER PADEREWSKI...
WYSOKI SEJMIE! OJCZYZNA NASZA WOLNA JEST NARESZCIE. TRAKTAT POKOJOWY UZNAŁ NIEPODLEGŁOŚĆ POLSKI...
...TRAKTAT POKO-JOWY, KTÓRY DZIŚ PRZEDSTAWIAM DO RA-TYFIKACJI RÓŻNI SIĘ OD WSTĘPNYCH WARUNKÓW POKOJOWYCH. ZASZŁY W NIM PEWNE NIE-KORZYSTNE ZMIANY...
CZY WYPADAŁO POLSCE, KTÓRA OD 800 LAT BYŁA BEZPIECZNYM SCHRONIENIEM DLA WSZYSTKICH PRZEŚLA-DOWANYCH W RELIGII I WIERZE,...O KTÓREJ NAWET WROGOWIE MÓWILI, ŻE BYŁA SZERMIERZEM TOLE-RANCJI I POSTĘPU W NO-WOŻYTNEJ EUROPIE... CZY WYPA-DAŁO JEJ PRAWIĆ O TOLERAN-CJI RELI-GIJNEJ?
WSTYD!
HAŃBA!
W IMIENIU KOMISJI RATYFIKA-CYJNEJ GŁOS ZABIERZE POSEŁ GŁĄBIŃSKI.
W IMIENIU KOMISJI RATYFIKACYJNEJ PROSZĘ WYSOKĄ IZBĘ AŻEBY ZECHCIAŁA UCHWALIĆ RATYFIKA-CJĘ JEDNEGO I DRU-GIEGO TRAKTATU...
GDZIE JEST GDAŃSK?
NIEWĄTPLIWIE TRAKTAT Z NIEMCAMI ZAWIERA PEWNE POSTANOWIENIA DLA NAS NIEKORZYSTNE... ALE NIE WOLNO NAM ZAPOMINAĆ, ŻE GŁÓWNĄ KORZYŚ-CIĄ TYCH TRAKTATÓW JEST URZECZYWIST-NIENIE WOLNOŚCI I NIEPODLEGŁOŚCI NASZEJ OJCZYZNY.

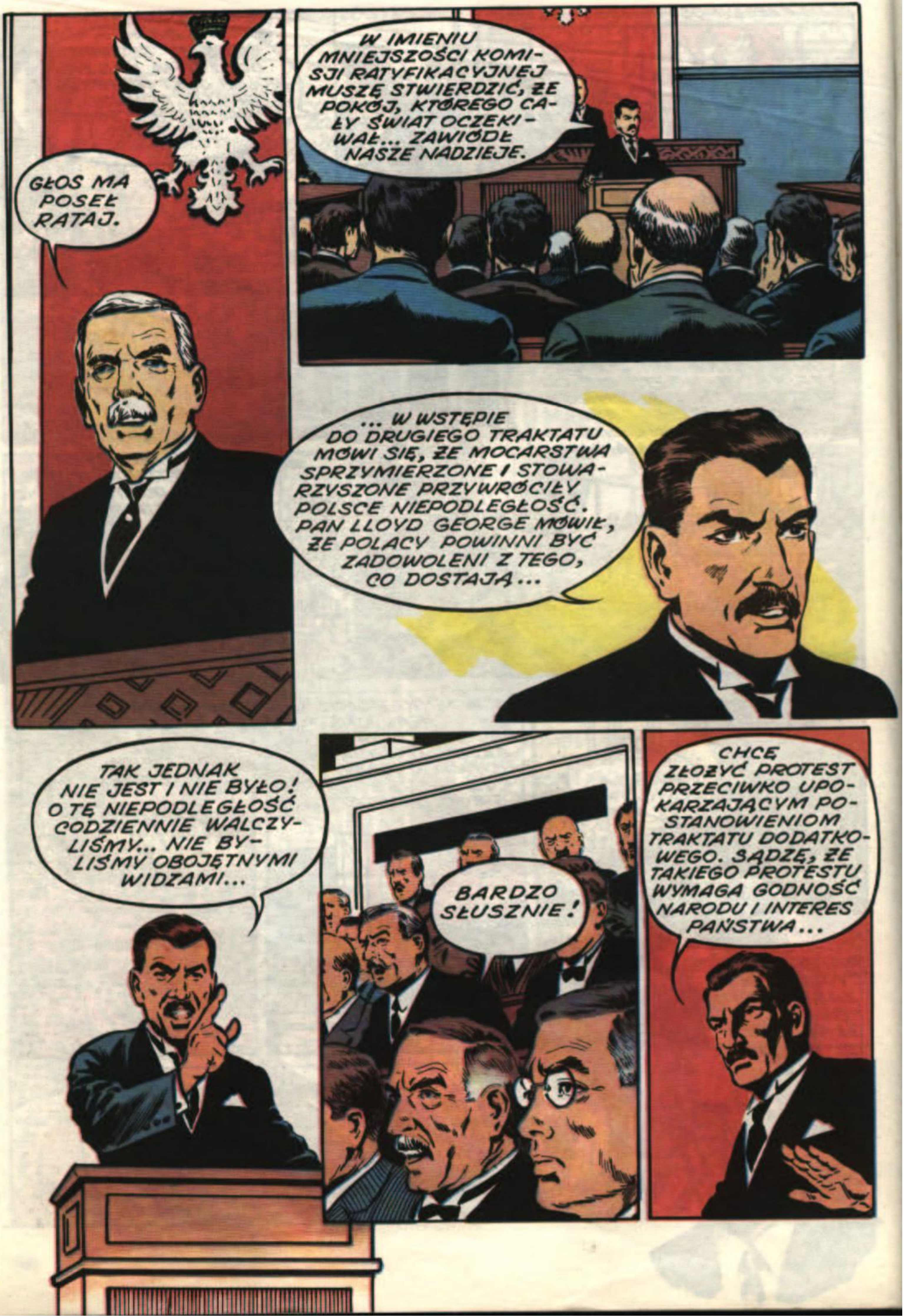
GŁOS MA POSEŁ RATAJ.
W IMIENIU MNIEJSZOŚCI KOMISJI RATYFIKACYJNEJ MUSZĘ STWIERDZIĆ, ŻE POKÓJ, KTÓREGO CAŁY ŚWIAT OCZEKIWAŁ... ZAWIÓDŁ NASZE NADZIEJE.
... W WSTĘPIE DO DRUGIEGO TRAKTATU MÓWI SIĘ, ŻE MOCARSTWA SPRZYMIERZONE I STOWARZYSZONE PRZYWRÓCIŁY POLSCE NIEPODLEGŁOŚĆ. PAN LLOYD GEORGE MÓWIŁ, ŻE POLACY POWINNI BYĆ ZADOWOLENI Z TEGO, CO DOSTAJĄ...
TAK JEDNAK NIE JEST I NIE BYŁO! O TĘ NIEPODLEGŁOŚĆ CODZIENNIE WALCZYLIŚMY... NIE BYLIŚMY OBOJĘTNYMI WIDZAMI...
BARDZO SŁUSZNIE!
CHCĘ ZŁOŻYĆ PROTEST PRZECIWKO UPOKARZAJĄCYM POSTANOWIENIOM TRAKTATU DODATKOWEGO. SĄDZĘ, ŻE TAKIEGO PROTESTU WYMAGA GODNOŚĆ NARODU I INTERES PAŃSTWA...

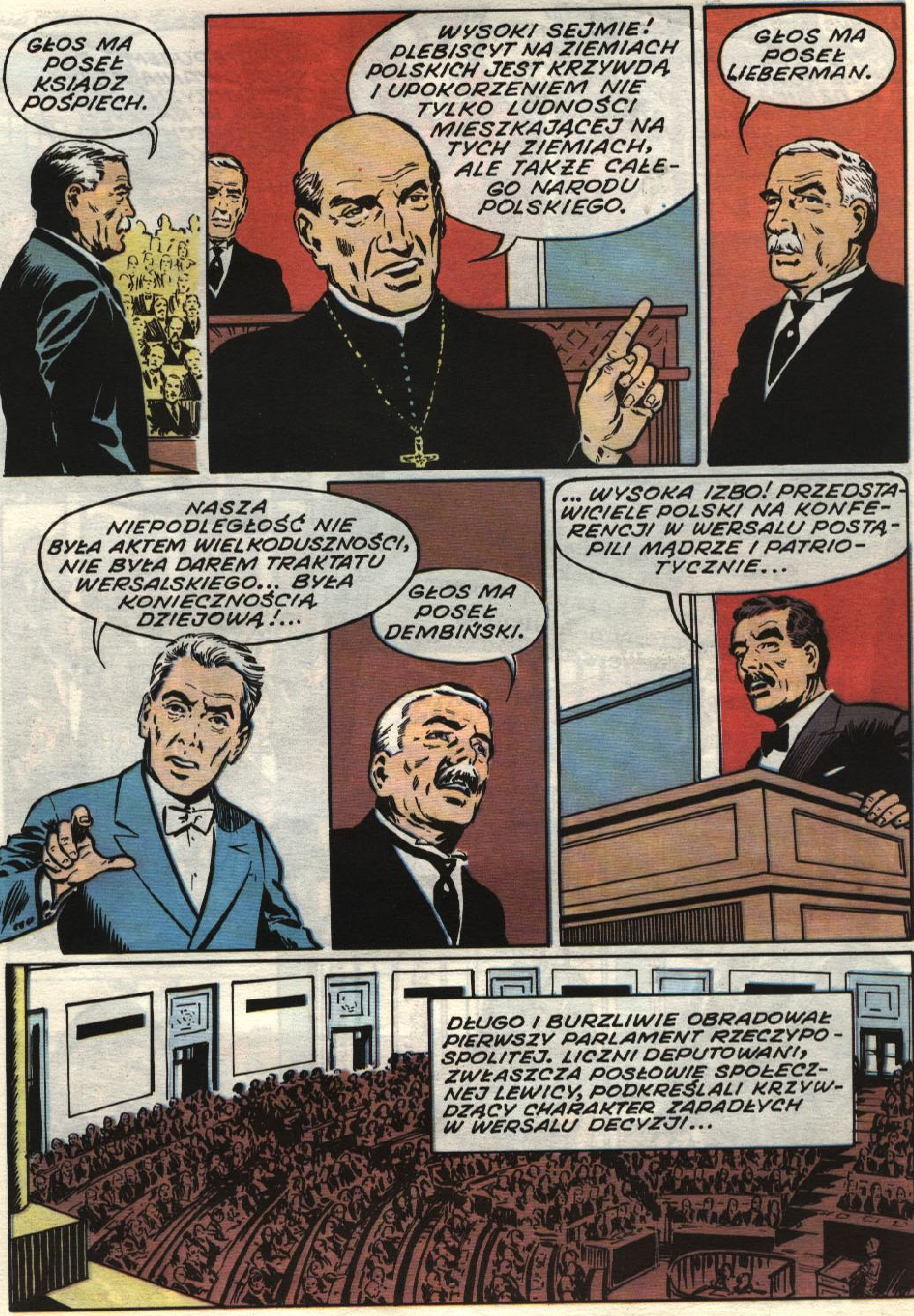
GŁOS MA POSEŁ KSIĄDZ POŚPIECH.
WYSOKI SEJMIE! PLEBISCYT NA ZIEMIACH POLSKICH JEST KRZYWDĄ I UPOKORZENIEM NIE TYLKO LUDNOŚCI MIESZKAJĄCEJ NA TYCH ZIEMIACH, ALE TAKŻE CAŁE-GO NARODU POLSKIEGO.
GŁOS MA POSEŁ LIEBERMAN.
NASZA NIEPODLEGŁOŚĆ NIE BYŁA AKTEM WIELKODUSZNOŚCI, NIE BYŁA DAREM TRAKTATU WERSALSKIEGO... BYŁA KONIECZNOŚCIĄ DZIEJOWĄ!...
GŁOS MA POSEŁ DEMBIŃSKI.
...WYSOKA IZBO! PRZEDSTA-WICIELE POLSKI NA KONFE-RENCJI W WERSALU POSTĄ-PILI MĄDRZE I PATRIO-TYCZNIE...
DŁUGO I BURZLIWIE OBRADOWAŁ PIERWSZY PARLAMENT RZECZYPO-SPOLITEJ. LICZNI DEPUTOWANI, ZWŁASZCZA POSŁOWIE SPOŁECZ-NEJ LEWICY, PODKREŚLALI KRZYW-DZĄCY CHARAKTER ZAPADŁYCH W WERSALU DECYZJI...

SZANOWNI POSŁOWIE! JEŚLI NIE WSZYSTKO, CO JEST W TRAKTACIE ZAWARTE, BYŁO PO NASZEJ MYŚLI, TO PRZECIEŻ ANI NA CHWILĘ NIE POWINNIŚMY ZAPOMINAĆ, ŻE DZISIEJSZY AKT JEST OSTATECZNYM ZAKOŃCZENIEM NASZEJ PONAD STULETNIEJ NIEWOLI.
PRZYSTĘPUJEMY DO GŁOSOWANIA. PRZYSZŁOŚĆ OJCZYZNY JEST JUŻ TYLKO W NASZYCH RĘKACH! NIECH ŻYJE POLSKA!
Artykuł I.
Sejm Rzeczypospolitej Polskiej zatwierdza Traktat Pokoju między zatwierdza Traktat Pokoju między sprzymierzonymi mocarstwami sprzymierzonymi i stowarzyszonymi a Niemcami, podpisany w Wersalu 28 czerwca 1919 roku.

NA GÓRNYM ŚLĄSKU...
NAPRZÓD! TA KOPALNIA JEST NASZA!
Z 16 NA 17 SIERPNIA 1919 ROKU WYBUCHŁO PIERWSZE POWSTANIE ŚLĄSKIE, KTÓREGO ŻADNA SIŁA POWSTRZYMAĆ JUŻ NIE MOGŁA...
RYS. J. WRÓBLEWSKI 87.
KONIEC
...Jednak walki o granice skończyły się dopiero za dwa lata...

Indeks nazwisk postaci historycznych występujących w komiksie

BALFOUR ARTHUR JAMES (1848—1930).
Polityk brytyjski, jeden z przywódców Partii Konserwatywnej. Od roku 1874 członek Izby Gmin. Zajmował m.in. stanowiska: ministra ds. Irlandii, ministra spraw zagranicznych, premiera rządu i pierwszego lorda admiralicji. Brał udział w paryskiej konferencji pokojowej. Jeden z organizatorów interwencji zbrojnej przeciw Rosji radzieckiej.

BENEDYKT XV GIACOMO DELLA CHIESA (1854—1922).
Papież kościoła rzymskokatolickiego w latach 1914—1922. Doprowadził do nawiązania stosunków dyplomatycznych pomiędzy Watykanem a m.in. Wielką Brytanią i Francją. Zwolennik tradycyjnego układu sił. W czasie I wojny światowej wystąpił z orędziem pokojowym.

BESELER HANS HARTWIG (1850—1921).
Generał-gubernator Warszawy podczas okupacji niemieckiej w latach 1915—1918. Realizator polityki wynikającej z tzw. „aktu 5 listopada" czy inaczej mówiąc „Manifestu dwóch cesarzy". Pełnił funkcję zwierzchnika formowanej w tym czasie w Polsce pod auspicjami niemieckimi Polskiej Siły Zbrojnej.

BROCKDORFF-RANTZAU ULRICH (1869—1928).
Polityk niemiecki, dyplomata. Minister spraw zagranicznych w rządzie niemieckim w latach 1918—1919. Przewodniczący delegacji niemieckiej na paryskiej konferencji pokojowej. Zwolennik współpracy niemiecko-radzieckiej. Ambasador w ZSRR w latach 1922—1928.

CAMBON JULES MARTIN (1845—1935).
Dyplomata francuski. Przewodniczący komisji do spraw Polski na paryskiej konferencji pokojowej 1919 roku. Opracował projekt (odrzucony) przyłączenia do Polski Górnego Śląska (bez plebiscytu) i Gdańska. Po zawarciu pokoju zajmował stanowisko przewodniczącego Rady Ambasadorów, która miała czuwać nad realizacją postanowień traktatu wersalskiego.

CLEMENCEAU GEORGES (1841—1929).
Francuski mąż stanu. Premier rządu francu-

skiego w latach 1906—1909 i 1917—1920. Członek delegacji francuskiej na paryskiej konferencji pokojowej. Jeden z autorów traktatu wersalskiego. Jeden ze współorganizatorów interwencji zbrojnej przeciw Rosji radzieckiej i Węgierskiej Republice Radzieckiej.

DASZYŃSKI IGNACY (1886—1936).
Działacz socjalistyczny, jeden z założycieli i przywódców Polskiej Partii Socjaldemokratycznej Galicji i Śląska Cieszyńskiego. Poseł do parlamentu austriackiego, współpracował z Polską Partią Socjalistyczną zaboru rosyjskiego, nawiązując ścisły kontakt z Piłsudskim. Zwolennik udziału Polski w wojnie z Rosją przy boku Austro-Węgier, przyszłość widział w połączeniu Galicji z Królestwem i włączeniu do monarchii habsburskiej. Premier i minister spraw zagranicznych pierwszego rządu w Lublinie, utworzonego po odzyskaniu niepodległości. Jeden z przywódców PPS związany z jej prawym skrzydłem. W latach 1920—1921 wicepremier w rządzie W. Witosa, poseł na sejm w latach 1919—1930. Do przewrotu majowego zwolennik polityki Józefa Piłsudskiego, potem w opozycji.

DEMBIŃSKI BRONISŁAW (1858—1939).
Historyk, polityk, dyplomata związany ściśle z kołami katolickimi. W latach 1919—1923 poseł do sejmu ustawodawczego.

DMOWSKI ROMAN (1864—1939).
Polityk, czołowy ideolog polskich klas posiadających. Jeden z założycieli i przywódców Narodowej Demokracji. Aktywny przeciwnik ruchów rewolucyjnych w latach 1905—1907. Od 1905 roku postulował autonomię dla Królestwa Polskiego i politykę współdziałania z rządem carskim. Poseł do rosyjskiej Dumy Państwowej i prezes Koła Polskiego w Dumie. W czasie I wojny światowej występował z koncepcją zjednoczenia pod berłem caratu wszystkich ziem polskich. Prezes Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu. Delegat Polski na paryską konferencję pokojową. Postulował przyznanie Polsce Górnego Śląska, części Prus Wschodnich, ziemi chełmińskiej, Gdańska, Malborka, Warmii, znacznych obszarów na wschodzie. Przeciwnik polityki Piłsudskiego. W latach 1919—1923 wchodził w skład rządu W. Witosa z ramienia Narodowej Demokracji. Po przewrocie majowym założył organizację o obliczu faszystowskim pod nazwą Obóz Wielkiej Polski.

GASPARRI PIETRO (1852—1934).
Kardynał włoski, dyplomata watykański. Kierował pracami nad kodyfikacją prawa kanonicznego. Będąc w latach późniejszych watykańskim sekretarzem stanu, doprowadził m.in. do zawarcia konkordatu pomiędzy Watykanem a faszystowskimi Włochami Mussoliniego.

GŁĄBIŃSKI STANISŁAW
(1862— ok. 1943).
Działacz polityczny, jeden z przywódców Narodowej Demokracji. Profesor ekonomii na uniwersytecie we Lwowie. Senator. Minister spraw zagranicznych w rządzie Świeżyńskiego i wicepremier w rządzie Witosa.

GRZEGORZEK JÓZEF (1885—1961).
Działacz narodowy i polityczny na Śląsku; m.in. pierwszy przewodniczący Głównego Komitetu Wykonawczego POW Górnego Śląska, uczestnik I i III powstania śląskiego, członek Wydziału Wykonawczego Naczel-

nej Komendy Wojsk Powstańczych w III powstaniu.

HALLER JÓZEF (1873—1960).
Polityk, generał. Działacz ruchu niepodległościowego związany politycznie z Narodową Demokracją. Dowódca II Brygady Legionów Polskich. Członek Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu. W roku 1918 został naczelnym wodzem armii polskiej we Francji, na czele której powrócił do kraju. Poseł na sejm w latach 1922—1927. Przeciwnik polityki Piłsudskiego.

HOUSE EDWARD MANDELL (1856—1938).
Amerykański polityk, jeden z najbliższych współpracowników prezydenta Wilsona i jego doradca na paryskiej konferencji pokojowej. Brał udział w opracowaniu traktatu wersalskiego oraz statusu Ligi Narodów. Rzecznik sprawy polskiej w czasie I wojny światowej.

KORFANTY WOJCIECH (1873—1939).
Działacz polityczny i narodowy na Śląsku, publicysta. Przyczynił się do rozbudzenia polskiej świadomości narodowej mieszkańców Śląska. Poseł do niemieckich parlamentów, gdzie bronił interesów ludności polskiej. W latach 1913—1921 członek Rady Narodowej w Poznaniu. W 1918 roku wystąpił w parlamencie niemieckim z żądaniem przyłączenia do Polski Prus Królewskich, Gdańska, Wielkopolski, części Prus Książęcych, Górnego i Średniego Śląska. Polski komisarz plebiscytowy na Śląsku w 1919 roku. Jeden z przywódców powstań śląskich. Poseł na sejm w latach 1919—1930, od 1922 związany z Chrześcijańską Demokracją. Przeciwnik polityki Piłsudskiego.

LENIN WŁODZIMIERZ ILJICZ — właśc. Władimir I. ULJANOW (1870—1924).
Przywódca rewolucyjnego ruchu robotniczego, założyciel partii bolszewickiej, przywódca rewolucji październikowej, twórca państwa radzieckiego, najwybitniejszy teoretyk marksizmu XX w., którego założenia podstawowe i metody rozwinął i zastosował do badania nowych zjawisk społecznych. Studiując charakter i przebieg procesu rewolucji 1905—1907 dostrzegł możliwość przerastania rewolucji burżuazyjno-demokratycznej w Rosji w rewolucję socjalistyczną. Po rewolucji lutowej w Rosji w 1917 roku w słynnych tezach kwietniowych sformułował strategię pokojowego pogłębiania procesu rewolucyjnego, którą wyrażało hasło: „Cała władza w ręce rad". W okresie ofensywy sił kontrrewolucyjnych, w lipcu 1917 roku zainicjował zwrot w polityce partii bolszewików, wskazując, iż w warunkach kontrofensywy sił reakcji jedyną drogą do zdobycia władzy przez klasę robotniczą jest powstanie zbrojne. W październiku 1917 roku kierował bezpośrednio powstaniem zbrojnym, które zapoczątkowało rewolucję socjalistyczną. II Ogólnorosyjski Zjazd Rad powołał Lenina na przewodniczącego Rady Komisarzy Ludowych. Pod kierownictwem Lenina władza radziecka zrealizowała podstawowe reformy społeczno-ekonomiczne. Wobec odrzucenia przez mocarstwa zachodnie propozycji zawarcia powszechnego i sprawiedliwego pokoju, doprowadził do podpisania pokoju z Niemcami w marcu 1918 roku. W polityce zagranicznej reprezentował od początku dążenie do pokojowego współistnienia z państwami o innych systemach społeczno-ekonomicznych. W całym okresie swojej działalności dużo uwagi poświęcał sprawom polskim zwłaszcza interesował go rozwój polskiego ruchu robotniczego. Przebywając w latach 1912—1914 na ziemiach polskich napisał prace „Uwagi krytyczne w kwestii na-

rodowej" oraz „O prawie narodów do samookreślenia".

LIEBERMAN HERMAN (1870—1941).
Prawnik, działacz polskiego ruchu robotniczego. Jeden z czołowych aktywistów socjaldemokracji, bliski współpracownik Daszyńskiego. Działacz Centrolewu. Szczególną rolę odegrał, jako poseł na sejm w latach 1919—1930, zwalczając ostro politykę Piłsudskiego, zwłaszcza po przewrocie majowym.

LLOYD GEORGE DAVID (1863—1945).
Brytyjski mąż stanu, jeden z przywódców Partii Liberalnej. Premier rządu w latach 1916—1922. Brał udział w paryskiej konferencji pokojowej. W trakcie prac nad traktatem wersalskim, którego był współtwórcą, sprzeciwiał się nadmiernemu osłabieniu Niemiec pod hasłem zapobiegania w ten sposób rewolucji w tym kraju. Występował przeciw postulatom polskim w sprawie granic zachodnich.

MARCHLEWSKI JULIAN BALTAZAR
(pseud. Karski, Kujawiak) (1866—1925).
Ekonomista, publicysta, działacz polskiego i międzynarodowego ruchu robotniczego. Jeden z założycieli Związku Robotników Polskich. Jeden z ideologów i czołowych przywódców partii Socjaldemokracja Królestwa Polskiego i Litwy. Reprezentował SDKPiL na kongresach II Międzynarodówki. Aktywny uczestnik rewolucji 1905 roku. W latach I wojny światowej odciął się od przywódców partii socjaldemokratycznych, którzy popierali swoje imperialistyczne rządy. W 1916 roku założył Związek Spartakusa. Więzień pruskiego obozu w Havelbergu, skąd w ramach wymiany jeńców wyjechał do Rosji radzieckiej. Pracował w radzieckiej służbie dyplomatycznej. Inicjator powstania Międzynarodowej Organizacji Pomocy Rewolucjonistom i pierwszy przewodniczący Komitetu Centralnego tej organizacji.

ORLANDO WITTORIO EMANUELE
(1860—1952).
Włoski polityk, mąż stanu. W latach 1917—1919 premier rządu włoskiego. Reprezentował Włochy na paryskiej konferencji pokojowej. Odegrał dużą rolę w organizowaniu Ligi Narodów. Po zwycięstwie we Włoszech faszyzmu wycofał się z życia politycznego.

PADEREWSKI IGNACY JAN (1860—1941).
Pianista światowej sławy, kompozytor, polityk, działacz społeczny. Jako przedstawiciel paryskiego Komitetu Narodowego Polskiego brał udział w organizowaniu w Stanach Zjednoczonych polskich ochotniczych oddziałów wojskowych. Premier rządu i minister spraw zagranicznych w latach 1919—1920. W imieniu Polski podpisał wersalski traktat pokojowy. Przedstawiciel Polski w Lidze Narodów w latach 1920—1921. W latach 1940—1941 przewodniczący Rady Narodowej rządu emigracyjnego w Londynie.

PIŁSUDSKI JÓZEF KLEMENS
(1867—1935).
Polityk, wybitny działacz niepodległościowy. Marszałek Polski, w latach 1919—1922 Naczelnik Państwa. Od 1906 roku przywódca PPS-Frakcji Rewolucyjnej. Stopniowo odchodzi jednak od idei wyzwolenia narodowego Polski poprzez rewolucję społeczną. Orędownik walki o niepodległość z bronią w ręku. W latach 1905—1907 stał na czele Organizacji Bojowej PPS. Organizator ruchu strzeleckiego oraz komendant główny Związku Walki Czynnej. Wobec rysującego się

konfliktu między zaborcami reprezentował początkowo orientację na Austro-Węgry. Po wybuchu I wojny światowej utworzył Polską Organizację Wojskową w Królestwie Polskim przygotowując grunt dla powstania ludności przeciw Rosji. Inicjator utworzenia Legionów Polskich. Komendant I brygady Legionów. Zaistniałe konflikty, a przede wszystkim zmiana orientacji na współpracę z Niemcami skłoniły go w roku 1916 do opuszczenia Legionów. Zostaje członkiem Tymczasowej Rady Stanu. W roku 1917 przechodzi do opozycji wobec władz niemieckich i Tymczasowej Rady Stanu . W latach 1917—1918 więziony jest w twierdzy magdeburskiej, którą opuszcza w listopadzie 1918 roku po wybuchu rewolucji w Niemczech. Powraca do kraju, gdzie Rada Regencyjna przekazuje mu władzę zwierzchnią nad krajem mianując go Naczelnikiem Państwa. W 1920 roku zostaje marszałkiem Polski. Inicjuje wyprawę kijowską (wojna polsko-radziecka 1919—1920). Na początku lat dwudziestych pozornie wycofuje się z życia politycznego. Ogłasza hasło uzdrowienia (sanacji) sytuacji w kraju, potępienia rozgrywek politycznych między partiami, wprowadzenia rządów ponadpartyjnych. W maju 1926 roku dokonuje wojskowego zamachu stanu i wprowadza rządy autorytatywne. Premier rządu w latach 1926—1928 i 1930. Do końca życia pełnił funkcję ministra spraw wojskowych i generalnego inspektora sił zbrojnych. Przez cały czas wywierał decydujący wpływ na politykę państwa, faktycznie sprawując władzę dyktatorską.

POINCARÉ RAYMOND (1860—1934).
Francuski mąż stanu. Deputowany do parlamentu, senator, członek Partii Republikańskiej. W latach 1912—1913, będąc premierem rządu w sytuacji wzmagającego się napięcia francusko-niemieckiego, włożył znaczny wysiłek we wzmożenie przygotowań wojennych, co miało istotne znaczenie dla Francji. Od 1913 roku prezydent Republiki Francuskiej. Po wybuchu I wojny światowej bezkompromisowej walki i rzucenia Niemiec na kolana. W czasie paryskiej konferencji pokojowej i prac nad traktatem wersalskim, dążył do osłabienia Niemiec. Po zakończeniu kadencji prezydenckiej ponownie zostaje senatorem, następnie premierem. Jako premier reprezentował stanowisko bezwzględnego egzekwowania niemieckich reparacji wojennych.

RATAJ MACIEJ (1884—1940).
Działacz ludowy, publicysta, z zawodu nauczyciel. Członek PSL „Piast", potem PSL „Wyzwolenie", z ramienia którego został posłem na sejm w 1919 roku. Marszałek sejmu w latach 1922—1928. Przeciwnik polityki Piłsudskiego. Rzecznik zjednoczenia ruchu ludowego, współtwórca Stronnictwa Ludowego. Orędownik współpracy z partiami socjalistycznymi. Rozstrzelany w Palmirach w 1940 roku.

RYDZ-ŚMIGŁY EDWARD (1886—1941).
Marszałek Polski. Bliski współpracownik Piłsudskiego. W czasie I wojny światowej walczył w Legionach Polskich. W 1917 roku komendant główny Polskiej Organizacji Wojskowej. Minister wojny w rządzie Daszyńskiego. Po śmierci Piłsudskiego generalny inspektor sił zbrojnych. Zwolennik silnej władzy, przywódca skrajnie prawicowego skrzydła sanacji. Naczelny wódz w kampanii wrześniowej. Wraz z rządem udał się do Rumunii, gdzie został internowany. W 1941 roku przedostał się do kraju. Próbował bez powodzenia stworzyć podziemną organizację Obóz Polski Walczącej.

SAZONOW SIERGIEJ (1861—1927).
Dyplomata rosyjski, zwolennik sojuszu Rosji z Wielką Brytanią i Francją, w latach 1910—1916 minister spraw zagranicznych. Później zajmował stanowisko ambasadora przy rządzie brytyjskim. Po rewolucji pozostał na emigracji.

WILSON THOMAS WOODROW (1856—1924).
Polityk, amerykański mąż stanu, przez dwie kadencje prezydent USA. Karierę polityczną rozpoczął w 1910 roku jako gubernator stanu, odznaczając się poczynaniami reformatorskimi i energiczną walką z korupcją. Członek Partii Demokratycznej. Wybrany na prezydenta w 1912 roku koncentruje swoje wysiłki na ograniczeniu wpływów monopoli i demokratyzacji władzy. Obniża stawki celne, wprowadza ustawę antytrustową, decentralizuje i poddaje kontroli władz system bankowy. W 1914 roku proklamuje neutralność USA w wojnie światowej, jednocześnie udzielając pomocy w sprzęcie, amunicji i pożyczkach koalicji antyniemieckiej. Po wyborach prezydenckich w 1916 roku Wilson ogłosił przystąpienie Stanów Zjednoczonych do wojny. Przyczyną bezpośrednią był atak niemieckich łodzi podwodnych na flotę amerykańską, przyczyną pośrednią — zaciskająca się współpraca kół finansowych Ameryki z Anglią i Francją. W 1918 roku ogłosił 14-punktowy program warunków pokoju i unormowania stosunków międzynarodowych po wojnie: jawność dyplomacji, wolność mórz, usunięcie barier utrudniających handel między państwami, ograniczenie zbrojeń, wzgląd na interesy miejscowej ludności w koloniach, wycofanie wojsk interwencyjnych z Rosji i uznanie jej prawa do określenia własnej drogi rozwoju, przywrócenie suwerenności Belgii, naprawienie krzywd wyrządzonych Francji, poprawienie granic Włoch, szersza autonomia dla narodów Austro-Węgier, przywrócenie wolności narodom Rumunii, Serbii i Czarnogóry, zapewnienie Serbii dostępu do morza, niepodległość Polski z zagwarantowaniem jej dostępu do morza, reorganizacja imperium osmańskiego i gwarancje swobodnej żeglugi przez cieśniny tureckie, a wreszcie utworzenie międzynarodowej organizacji dla utrzymania pokoju w świecie. Przewodniczył delegacji amerykańskiej na paryskiej konferencji pokojowej. Jego program został jednak tylko częściowo uwzględniony w traktacie wersalskim. Laureat Pokojowej Nagrody Nobla (1919).

WITOS WINCENTY (1874—1945).
Polityk, wybitny działacz ruchu ludowego, publicysta. Poseł do sejmu galicyjskiego i parlamentu austriackiego. Jeden z przywódców PSL „Piast". Powołany do rządu lubelskiego w 1918 roku odmówił w nim udziału. Poseł na sejm w latach 1919—1933, prezes klubu poselskiego PSL „Piast". Trzy razy pełnił funkcję premiera. Stał na czele rządu w 1926 roku, kiedy dokonano zamachu stanu w tzw. przewrocie majowym. Wobec rządów sanacji zajmował stanowisko opozycyjne. Dążył do zjednoczenia ruchu ludowego, położył wybitne zasługi dla połączenia stronnictw chłopskich w Stronnictwo Ludowe, którego został prezesem. W latach 1933—1939 na emigracji. Powrócił do kraju w 1939 roku. Aresztowany i skazany na więzienie w procesie brzeskim. W 1945 roku zostaje wybrany wiceprezydentem Krajowej Rady Narodowej i prezesem PSL.

ŚWIEŻYŃSKI JÓZEF (1868—1948).
Ziemianin, z zawodu lekarz, polityk od 1905 roku związany z Narodową Demokracją. Poseł do rosyjskiej Dumy Państwowej. W

październiku—listopadzie 1918 roku premier rządu Rady Regencyjnej.

ŻEROMSKI STEFAN (1864—1925).
Wybitny pisarz, działacz społeczny. Nadzieje odzyskania niepodległości wiązał początkowo z rewolucją 1905 roku. Prowadził społeczną działalność kulturalno-oświatową i polityczną jako prelegent i czynnie angażujący się sympatyk PPS. W czasie I wojny światowej pełnił w Zakopanem funkcję sekretarza miejscowej ekspozytury naczelnego Komitetu Narodowego. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości brał czynny udział w organizowaniu władzy państwowej na Podhalu, jako prezydent tzw. Republiki Zakopiańskiej. Założyciel Towarzystwa Przyjaciół Pomorza, uczestnik akcji plebiscytowej na Warmii i Mazurach. W 1924 roku kandydował do Nagrody Nobla w dziedzinie literatury.

Indeks nazwisk:
Janusz Marski
konsultacja:
prof. dr hab. Bogdan Michalski
dr Janusz Osica

Rysunki:
Jerzy Wróblewski

Redaktor serii:
Adam Kołodziejczyk

Redaktor:
Helena Urłaub

Redaktor techniczny:
Zofia Piotrowska
Ludwik Suski

© Copyright by Krajowa Agencja Wydawnicza 1988

KRAJOWA AGENCJA WYDAWNICZA
RSW „PRASA-KSIĄŻKA-RUCH"
Warszawa 1988

Wydanie I. Nakład 80.000+200 egz. oprawa broszurowa
20.000+150 egz. oprawa twarda
Nr prod. I 1-74/85
Objętość ark. wyd. 3,55, ark. druk. 12,25
Skład, druki i oprawa:
Białostockie Zakłady Graficzne
Białystok, al. 1000-lecia Państwa Polskiego 2
Nr zam. 1674/87 U-68

ISBN 83-03-02518-X

CENA ZŁ 560.—

„Cena wolności" to opowieść o trudnej i obfitującej w wiele dramatycznych wydarzeń walce o odzyskanie niepodległości Polski w latach 1914—1918. Akcja toczy się tuż przed rozpoczęciem I wojny światowej, w trakcie działań wojennych i po ich zakończeniu, obrazuje również przebieg paryskiej konferencji pokojowej decydującej o przyszłości Polski i kształcie jej granic. Świadkiem i uczestnikiem tych zdarzeń jest Paul Walk, amerykański dziennikarz polskiego pochodzenia, oddelegowany do Europy przez redakcję gazety „New York Times", którego niezwykłe przygody ściśle wiążą się z dramatyzmem tamtych czasów.

KAW

KRAJOWA AGENCJA WYDAWNICZA